

**UNIVERSITATEA DE STUDII POLITICE ȘI ECONOMICE EUROPENE
„CONSTANTIN STERE”**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 338.43(498):339.727.24(043.2)

MAZĂRE SILVIA

**IMPACTUL FONDURILOR EUROPENE ASUPRA
DEZVOLTĂRII RURALE ÎN ROMÂNIA**

**SPECIALITATEA: 521.03. ECONOMIE ȘI MANAGEMENT
ÎN DOMENIUL DE ACTIVITATE**

Rezumatul tezei de doctor în științe economice

CHIȘINĂU, 2023

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale în Științe Economice și Ecologice a Universității de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”

Conducător științific:

Cristina COPĂCEANU, dr., conf. univ., specialitatea științifică 521.03. Economie și management în domeniul de activitate

Comisia de Susținere Publică a tezei de doctorat:

1. **Svetlana GOROBIEVSCHI**, dr. hab., prof. univ., specialitatea 521.03. Economie și management în domeniul de activitate, USPEE „Constantin Stere” – *președinte*
2. **Cristina COPĂCEANU**, dr., conf. univ., specialitatea 521.03. Economie și management în domeniul de activitate, USPEE „Constantin Stere” – *secretar științific*
3. **Cristina BĂLĂCEANU**, dr., prof. univ., specialitatea 521.03. Economie și management în domeniul de activitate, București, Romania – *referent oficial*
4. **Angela TIMUȘ**, dr., conf. cercetător, specialitatea 521.03. Economie și management în domeniul de activitate, ASEM – *referent oficial*
5. **Corina GRIBINCEA**, dr., cercetător coordonator, specialitatea 521.03. Economie și management în domeniul de activitate, ASEM – *referent oficial*
6. **Larisa ȘAVGA**, dr. hab., prof. univ., specialitatea 521.03. Economie și management în domeniul de activitate, Rector UCCM – *membrul comisiei*

Susținerea va avea loc la data de 25 februarie 2023, ora 11:00, în ședința Comisiei de susținere publică a tezei de doctor, în cadrul Universității de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”, Republica Moldova, mun. Chișinău, MD-2004, Blvd. Ștefan cel Mare și Sfânt 200, etajul VI, Sala Senatului.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la biblioteca Universității de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere” și pe pagina web a ANACEC (www.cnaa.md).

Rezumatul a fost expediat la 20 ianuarie 2023.

**Secretar științific al
Comisiei de susținere publică,
Conducător științific,**
dr., conf. univ.

Cristina COPĂCEANU

Autor:

Silvia MAZĂRE

© Silvia MAZĂRE, 2023

CUPRINS

Repere conceptuale ale cercetării	4
Conținutul tezei.....	8
Concluzii generale și recomandări.....	31
Bibliografie	35
Lista publicațiilor autorului la tema tezei	38
Adnotare (în română, rusă și engleză).....	40

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate. Interesul actual pentru dezvoltarea globală și regională este determinat de necesitatea abordării și rezolvării în cadrul politicilor economice naționale a unor dificultăți noi, generate în contextul proceselor de restructurare și reformă declanșate în regiunile centrale și estice ale continentului Europa. În ceea ce privește dezvoltarea rurală din România, la nivelul anului 2007, aceasta se caracteriza prin: investiții puține în educație, tehnologii, dezvoltare, cercetare și consultanță; activități economice slab dezvoltate; produse agroalimentare locale slab promovate; rezultatele muncii în fermele mici și mijlocii nesatisfăcătoare și descurajatoare; lipsa de informații; administrațiile publice locale și regionale implicate prea puțin datorită personalului necalificat și nemotivat financiar; schimbările climatice care afectează agricultura; comunicare aproape inexistentă cu exteriorul, nefavorabilă exporturilor. Zonele rurale ale României erau mult în urma zonelor urbane prin accesul la infrastructură, servicii și informații și prin numărul mare de persoane foarte sărace. Aderarea și integrarea la Uniunea Europeană a fost așteptată și dorită foarte mult de populația României, dorința de dezvoltare și de apropiere către țările dezvoltate i-a făcut pe români să privească cu optimism către viitor. Nivelul de trai era foarte scăzut iar țara căuta soluții pentru a se regasi. Începând cu anul 2007, politicile agricole comune ale Uniunii Europene au propus programe și proiecte diverse, naționale, regionale și locale, pe toate planurile, pentru a îmbunătăți economia și traiul României.

În acest sens, această lucrare realizează o analiză a zonelor rurale din România, cu o cercetare specifică pentru județul Neamț dar și o comparație cu raionul Strășeni ca zonă rurală din Republica Moldova. Teza reprezintă o cercetare fundamentală a fondurilor europene implementate prin intermediul programelor de finanțare din fonduri europene. Această analiză este utilă tuturor beneficiarilor de finanțări europene, antreprenorilor și persoanelor fizice care doresc să atragă fonduri europene pentru dezvoltare, dar și instituțiilor publice, organisme intermediare, autorități de management.

Astfel, una dintre țintele urmărite în cadrul cercetării este *evidențierea impactului fondurilor europene asupra mediului rural din România*. Un alt scop al lucrării îl reprezintă propunerea de metode noi de evaluare a zonelor locale, care ar trebui să ajute la modul de creare al programelor de finanțare. Acestea ar trebui formulate și implementate conform specificului zonal, ținându-se cont de mai multe aspecte sociale și teritoriale.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor asociate. Reeșind din actualitatea și importanța temei cercetate, putem menționa că situația privind dezvoltarea rurală în România capătă noi valențe în contextul evaluării și aprecierii impactului fondurilor europene alocate. În acest conext, menționăm că din anul 2007, România se confruntă cu probleme mari pe toate planurile, iar zona rurală și agricultura erau cu mult în urma țărilor dezvoltate ale Uniunii Europene. Agricultura de subzistență se realiza cu utilaje neperformante, cu oameni bătrâni și nemotivați, era dominată de exploatații familiale mici. Din păcate, foarte mulți tineri au plecat din țară pentru un trai mai bun și astfel s-a pierdut din forța de muncă tânără și competitivă. Decalajul țării față de media Uniunii Europene era foarte mare, dar politica agricolă a dezvoltat programele operaționale în speranța reducerii acestui decalaj. Începând cu lipsa infrastructurii dar și cu lipsa de informații, țara avea nevoie de fondurile europene, dar și de proiectele implementate deja în alte țări.

În acest sens, menționăm că începând cu primul an al integrării României în Uniunea Europeană, anul 2007, și până în anul 2022, s-au derulat două perioade de programare 2007-2013 și 2014-2020 și s-au atras resurse din toate fondurile europene pentru dezvoltare accesibile. S-au aprobat proiecte pentru îmbunătățirea infrastructurii, pentru achiziționarea de utilaje noi și performante în agricultură, pentru consultanță în accesarea de fonduri europene, pentru făurirea de afaceri noi familiale, pentru atragerea tinerilor în mediul rural, pentru educație și formare, pentru protejarea mediului.

Activitățile economice au început să se dezvolte și să fie competitive, comunicarea cu

exteriorul a îmbunătățit exportul, rezultatele muncii fermierilor au început să fie satisfăcătoare, tinerii s-au întors în țară pentru a lucra alături de membrii familiei, produsele agricole au devenit mai bune din punct de vedere calitativ și competitiv.

Lucrarea prezintă teorii și concepte privind dezvoltarea rurală, instrumente de politici rurale, evoluția fondurilor europene și modele și soluții de impact pentru managementul eficienței fondurilor europene. Se analizează zona rurală a României și se identifică impactul fondurilor europene asupra dezvoltării acesteia.

Programele operaționale și politicile agricole comune s-au raportat la realitățile existente în zona comunitară, viziunea acestora fiind o consecință firească a contextului istoric pentru fiecare țară în parte și a ținut cont de specificitatea economiilor statelor membre. Ele au urmărit integrarea țărilor în Uniunea Europeană dar păstrând specificul zonelor și îmbunătățind punctele unice și identificabile ale acestora. Bineînțeles că s-au întâmpinat și diverse dificultăți în implementarea multor proiecte, erori umane dar și de procedură, unele previzibile, altele nu. Procesele de restructurare și reformă declanșate au avut și au în continuare ca scop principal asigurarea unui nivel de trai decent pentru locuitorii din țările membre ale Uniunii Europene.

Gradul de studiere a temei de cercetare. Abordările teoretice și practice privind fondurile europene alocate dezvoltării rurale, au fost cercetate în lucrările renumiților savanți precum: Kilkenny M., Margarian A., Masot N., Volanen R., Nemes G., Douwe P.J., Bianco J., Bock B., Servillo L., Kumpulainen K., Scott M., Pollerman K., Halfacree K., Plüschke-Altof B., Dwyer J., Mantino F., Debertin D.L., Benga E., Krugman P., Krugman P., Rizov M., Pulina P., Cristiano S., ș.a. Totodată, problematica respectivă a fost cercetată și de către savanții români și moldoveni, după cum urmează: Belli N., Rusali M., Bleahu A., Bujor T., Sandu D., Cojanu V., Botezatu E., Peleanu I., Zanfir E., Bădescu I., Zamfir C., Molnar M., Paveliuc-Olariu C., Pavel A., Moldovan B.A., Juravle A., Șerban A., Gavrilescu C., Corad B., Iamandi-Cioinaru C., Man T., Marin M., Moldovan C., Neculau G., Teșliuc E., Grigoraș Vl., Stănculescu M.S., Vremiș M., Nicoara R., ș.a.

Literatura științifică consacrată aspectelor teoretice și practice privind impactul fondurilor europene asupra dezvoltării rurale, constituie punctele de pornire care au stat la baza elaborării cercetării respective. Concomitent, trebuie de menționat că aspectul ce ține de impactul fondurilor europene din perspectiva dezvoltării rurale rămâne incert și nu a fost supus cercetării detaliate în România, ceea ce a determinat aria de cercetare și definitivare în domeniul respectiv.

Scopul lucrării rezidă în evaluarea impactului fondurilor europene și elaborarea recomandărilor de sporire a impactului și managementului eficienței fondurilor europene în vederea dezvoltării spațiului rural din România.

Având la bază scopul lucrării, pentru realizarea cercetării am stabilit următoarele **obiective**:

1. Identificarea impactului fondurilor europene pe piața forței de muncă din mediul rural;
2. Evaluarea impactului proiectelor finanțate de UE;
3. Analiza efectelor produse pentru a determina nivelul de îndeplinire a obiectivelor scontate;
4. Determinarea impactului fondurilor europene asupra dezvoltării spațiului rural prin utilizarea metodologiei Eurobarometru;
5. Examinarea indicatorilor statici și dinamici a dezvoltării endogene a zonelor rurale, sub impactul fondurilor europene;
6. Aprecierea nivelului de absorbție a fondurilor europene destinate zonelor rurale;
7. Stabilirea mecanismelor de sporire a impactului fondurilor europene din perspectiva dezvoltării spațiului rural.

Ipoteza de cercetare constă în posibilitatea dezvoltării rurale prin sporirea impactului fondurilor europene. Autorul consideră că eficiența fondurilor europene va spori odată cu îmbunătățirea factorilor de impact, analiza vernaculară și managementul fondurilor europene, în baza studiului de caz Județul Neamț din România.

Metodologia cercetării științifice. În vederea atingerii obiectivelor prezentei cercetări vor fi utilizate următoarele metode de cercetare: *metoda de analiză și sinteză, inducția și deducția, analogia* – care sunt principalele metode de cercetare științifică, utilizate în mod direct în fazele inițiale ale lucrării, iar ulterior sunt folosite ca bază pentru metodele de cercetare economice, matematice și statistice. Pentru realizarea lucrării de doctorat a fost utilizată și *analizată literatura națională și internațională de specialitate*, dar și rapoartele Uniunii Europene, Institutului European din România, Autorităților de Management ale Comisiei Europene, sursele guvernamentale interne și internaționale, dar și din sectorul neguvernamental. De asemenea, au fost utilizate metodologiile de analiză financiară, de eligibilitate sau analiza cost-beneficiu (conform metodologiei CE) cu toate componentele sale: analiza financiară, economică, de senzitivitate sau analiza de risc. Totodată, ținând cont de specificul cercetării, metoda de cercetare este cu precădere aplicativă, interdisciplinară, descriptivă și cauzală.

Noutatea și originalitatea lucrării, derivă din scopul, obiectivele trasate, revizuirea literaturii, rezultatele investigațiilor efectuate, care constau în:

1. fundamentarea teoretică și sinteza studiilor empirice a impactului diferitelor dimensiuni ale programelor de sprijin din fonduri europene asupra dezvoltării rurale;
2. analiza metodologiilor folosite în evaluarea dezvoltării rurale românești pentru diferite nivele NUTS;
3. realizarea și aplicarea metodologiei Eurobarometru privind identificarea problemelor în implementarea programelor de dezvoltare rurală și a factorilor de impact în baza măsurării percepției pentru cazul Județul Neamț;
4. argumentarea unei abordări strategice în managementul investițiilor din fonduri europene pentru dezvoltarea spațiului rural prin introducerea *noțiunii de expertiză vernaculară*;
5. ajustarea modelului de evidență și evaluare a impactului fondurilor europene asupra dezvoltării social-economice a zonelor rurale, *bazat pe metoda matricei contabile sociale*.

Problema științifică importantă soluționată în teză rezidă în analiza efectelor create de fondurile introduse în agricultură. Au fost obținute date originale privind sporirea impactului și managementul eficienței fondurilor europene asupra dezvoltării rurale, prin intermediul expertizei vernaculare și aplicarea metodei matricei contabile sociale.

Semnificația teoretică a tezei constă în abordarea teoriilor și conceptelor privind dezvoltarea rurală; identificarea instrumentelor de politici rurale din perspectiva managementului dezvoltării rurale; sistematizarea studiilor teoretice și empirice privind impactul diferitor dimensiuni ale fondurilor de suport pentru dezvoltarea rurală; argumentarea instrumentelor și modelelor necesare pentru monitorizarea și evaluarea impactului fondurilor europene asupra dezvoltării rurale.

Valoarea aplicativă a cercetării rezidă în:

1. realizarea unui sondaj conform metodologiei Eurobarometru, cu scopul identificării problemelor specifice spațiului rural;
2. propunerea unui model de evidență și evaluare a impactului fondurilor europene asupra dezvoltării social-economice a zonelor rurale, *bazat pe metoda matricei contabile sociale*;
3. cuantificarea gradului de dezvoltare endogenă a zonelor rurale din Județul Neamț sub impactul fondurilor europene;
4. determinarea nivelului de absorbție a fondurilor europene destinate zonelor rurale din Județul Neamț;
5. aplicarea factorilor de impact și expertiza vernaculară în sporirea impactului managementului eficienței fondurilor europene aferente dezvoltării rurale, bazate pe Județul Neamț;

6. simularea modelelor și soluțiilor de impact pentru managementul eficienței fondurilor europene, în baza datelor Județului Neamț.

Rezultatele tezei de doctorat, se adresează atât beneficiarilor de fonduri structurale și de coeziune din mediul public sau privat, cât și instituțiilor responsabile de implementarea, monitorizarea, evaluarea acestor surse de finanțare sau de formularea și derularea strategiilor de dezvoltare la nivel local, regional și național. Totodată, rezultatele cercetării doctorale sunt utile pentru populația de rând, mediul academic, studenți, doctoranzi și experți din domeniul de cercetare.

Structura și conținutul tezei. Lucrarea a fost structurată într-o ordine logică, astfel încât să asigure realizarea scopului și obiectivelor trasate. Prin urmare, teza este compusă din adnotare, introducere, 3 capitole, concluzii și recomandări, bibliografie și anexe.

În *Introducere* se abordează actualitatea și importanța temei abordate, descrisă situația în domeniul de cercetare cu identificarea problemelor asociate, sunt enunțate scopul și obiectivele cercetării, ipoteza de cercetare, sinteza metodologiei de cercetare, noutatea și originalitatea științifică a lucrării cu descrierea situației în domeniu, problema științifică, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, precum și aprobarea rezultatelor obținute.

Capitolul 1 „Abordări teoretico - conceptuale privind impactul fondurilor europene asupra dezvoltării rurale” reflectă abordarea multidimensională a conceptului de dezvoltare rurală, cu focusarea pe instrumente de politici și managementul dezvoltării rurale. Totodată, accentele au fost îndreptate spre fundamentarea teoretică și studiile empirice a impactului diferitelor dimensiuni ale programelor de sprijin asupra dezvoltării rurale.

Capitolul 2 „Impactul fondurilor europene asupra dezvoltării rurale în România”, se bazează pe studierea evoluției fondurilor europene pentru dezvoltarea rurală a României, cu accent pe regiunile de dezvoltare și etapele de creare a fondurilor europene, totodată au fost cercetate instrumentele și modelele care permit atât monitorizarea cât și evaluarea impactului fondurilor europene destinate dezvoltării rurale, iar pe final au fost scoase în evidență aspectele metodologice aplicate pentru evaluarea dezvoltării rurale românești. După o vastă analiză a fondurilor europene au fost evidențiate instrumentele și seturile de indicatori specifici dezvoltării rurale, aplicate domeniului agricol din România.

Capitolul 3 „Sporirea impactului fondurilor europene asupra dezvoltării rurale”, reflectă analiza cantitativă și calitativă a impactului fondurilor europene asupra dezvoltării rurale, precum și analiza comparativă a Județului Neamț din România și raionul Strășeni din Republica Moldova aplicând metodologia Eurobarometru. Bazându-se pe rezultatele sondajului, autorul a scos în evidență provocările comune cu cele ale zonelor rurale din Uniunea Europeană și identificate problemele specifice spațiului rural al Județului Neamț și raionul Strășeni. Totodată, valoarea aplicativă importantă asociată tezei o reprezintă modelul de evidență și evaluare a impactului fondurilor europene asupra dezvoltării social-economice a zonelor rurale, *bazat pe metoda matricei contabile sociale*. În acest sens, au fost identificați factorii de impact, abordată analiza vernaculară și propuse modele și soluții de impact pentru eficientizarea managementului fondurilor europene asupra dezvoltării rurale în baza studiului de caz Județul Neamț.

Concluziile și recomandările relatează cele mai semnificative concluzii formulate în rezultatul cercetării impactului fondurilor europene alocate pentru dezvoltarea rurală în România, iar recomandările înaintate poartă un caracter de propunere și sugestii pentru instituțiile responsabile de implementarea, monitorizarea și evaluarea proiectelor europene, în vederea sporirii impactului fondurilor europene. Concluziile și recomandările înaintate de rezultatele obținute pe parcursul cercetării, reieșind din analiza situației comparative dintre România și Republica Moldova, precum și în baza simulărilor efectuate au permis realizarea scopului și obiectivelor trasate.

Aprobarea rezultatelor investigației. Principalele rezultate științifice au fost diseminate prin intermediul conferințelor naționale și internaționale, cât și în articolele publicate în revistele de

specialitate. Recomandările propuse, întru sporirea impactului fondurilor europene asupra dezvoltării spațiului rural au fost valorificate prin 4 certificate de implementare.

Ideile de bază au fost prezentate în cadrul mai multor manifestări științifice, printre care cele mai semnificative se enumeră:

1. Conferința științifică internațională „Știința și provocările secolului XXI”, din 10 noiembrie 2022; titlul articolului „*Analiza programelor operaționale implementate în România*”, Chișinău, Republica Moldova.
2. Conferința națională cu participare internațională „*Economia creativă. Marketingul inovării*”, Ediția a VIII-a, din 26 mai 2022; titlul articolului „*Rural development strategies*”, București, România.
3. Conferința internațională științifico – practică „*Global and Regional Aspects of Sustainable Development*”, din 26-28 februarie 2021; titlul articolului „*Rural development through agrotourism*”, Copenhaga, Danemarca.
4. Simpozion internațional „*Sănătate prin Educație*”, din iunie 2020; titlul articolului „*Soluții și mecanisme procedurale și administrative aplicate de AFIR pentru eficientizarea gestionării fondurilor europene PNDR 2020*”, Bacău, România.

Cuvinte-cheie: fonduri europene, agricultură, forță de muncă, resurse financiare, piața muncii, fonduri alocate, investiții în agricultură, mediu, dezvoltarea rurală.

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1 „Abordări teoretico - conceptuale privind impactul fondurilor europene asupra dezvoltării rurale” reflectă abordarea multidimensională a conceptului de dezvoltare rurală, cu focusarea pe instrumente de politici și managementul dezvoltării rurale. Totodată, accentele au fost îndreptate spre fundamentarea teoretică și studiile empirice a impactului diferitelor dimensiuni ale programelor de sprijin asupra dezvoltării rurale.

Termenul *dezvoltare rurală durabilă* în viziunea cercetătorilor Bujor T., și Grinciuc L. [4, p.262], „poate fi definit ca o îmbunătățire generală a bunăstării economice și sociale a locuitorilor rurali și a mediului instituțional și fizic în care ei trăiesc”. Dezvoltarea zonelor rurale este prezentată ca un proces în care regiunea este implicată în mod activ, în vederea implicării tuturor inițiativelor pentru utilizarea eficientă și economă a resurselor proprii, în avantajul atât social, cât și economic [4, p.262]. Noțiunea de „dezvoltare” se asociază cu cea de „creștere”, cu toate că ele nu sunt identice [4, p.262].

Conceptul actual de „*dezvoltare rurală*” este bazat pe cel de dezvoltare durabilă și are câteva caracteristici de bază [3, p.290]: i) *Dezvoltarea rurală sustenabilă*, presupune dezvoltare economică echitabilă și echilibrată, cu un nivel ridicat al coeziunii sociale și al includerii și asumarea responsabilității pentru folosirea resurselor naturale și a protecției mediului [3, p.290]; ii) *Dezvoltarea rurală extensivă sau integrată*, care se referă la dezvoltarea mediului rural prin extinderea mijloacelor de comunicare și informare și prin extinderea activităților din mediul rural spre sectorul non-agricol și promovarea agriculturii extensive, a cărei coordonată esențială este transferul informațional (conceptul de agricultură extensivă aici este diferit de cel tradițional, care definea opusul agriculturii intensive) [3, p.290]; iii) *dezvoltarea rurală multisectorială*, care se referă la crearea de rețele și parteneriate între organizații internaționale, agenții naționale sau organizații ale societății civile, în vederea abordării multisectoriale [3, p.290].

Strategiile de dezvoltare rurală pot fi *de creștere*, ce presupune creșterea PIB/loc în ritm mai mare ca creșterea populației, considerată una din componentele de bază ale conceptului dezvoltării rurale, iar rolul statului constă în susținerea dezvoltării infrastructurii fizice și sociale și a unui climat favorabil pentru antreprenoriatul rural, astfel ca beneficiile să se scurgă către săraci [31], ce însă în condițiile mecanismelor de piață a dovedit inconsistența sa; *de bunăstare*, ce are o orientare paternalistă și la fel nu a rezistat criticilor; *responsabile*, când participarea comunității și controlul activităților proiectate sunt indicatorii de performanță; sau *integrate*, ce

prezintă un mix de strategii orientat spre crearea capacității comunității de a crea parteneriate cu guvernul în rezolvarea problemelor, ceea ce implică o matrice complexă de structuri descentralizate, calificări, coordonare instituțională, intervenție socială și sisteme manageriale, precum și sisteme de directive privind siguranța alimentară care vizează întregul sector agricol și agroalimentar și standarde internaționale privind trasabilitatea produselor alimentare.

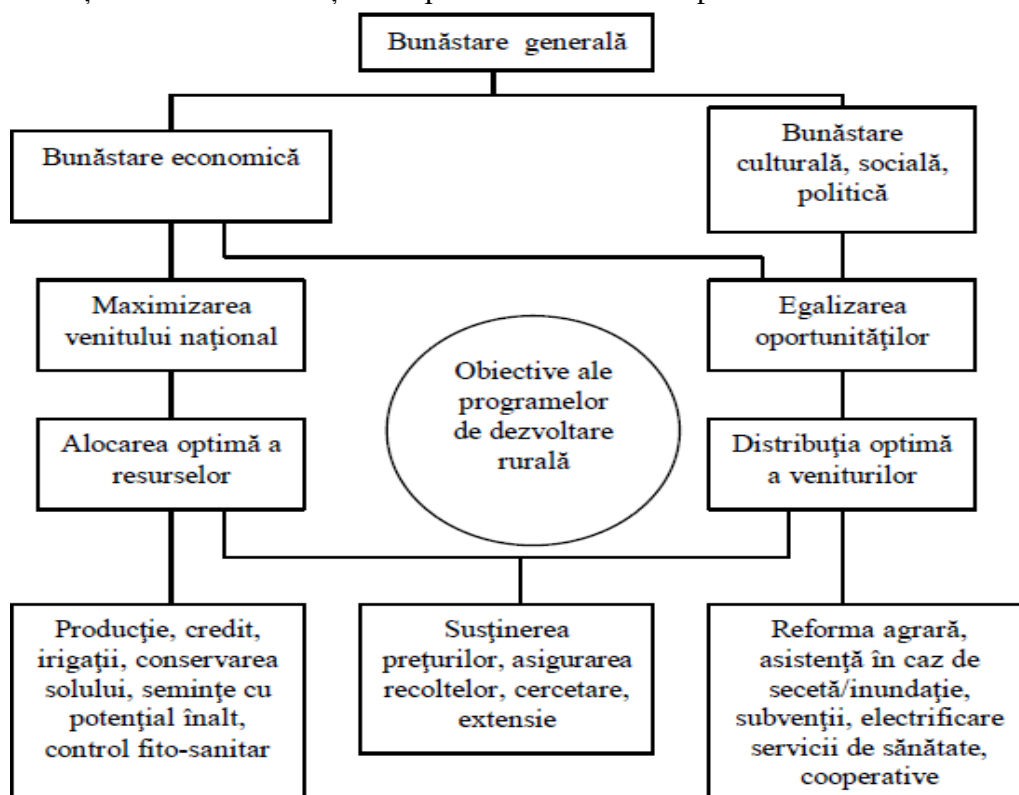

Figura 1.1. Ierarhia obiectivelor politicii de dezvoltare rurală

Sursa: [27, p.41]

Literatura economică, împarte instrumentele de politică în următoarele grupe: 1. instrumente de reglementare, care afectează drepturile de proprietate (interdicții, crearea de noi drepturi de utilizare sau acces); 2. instrumente economice, ce afectează costurile și beneficiile relative ale indivizilor care aleg să întreprindă acțiuni pozitive (stimulative sau de recompense), de exemplu plăți (investiții unice, sau plăți regulate multianuale), împrumuturi sau garanții pentru împrumuturi, reduceri fiscale sau compensații fiscale, și negative (destimulative), de exemplu impozite sau taxe; 3. instrumente de informare sau consiliere - cele care permit oamenilor să ia decizii mai bune, pe baza unei înțelegeri mai complete a problemelor sau situațiilor. În practică, majoritatea politicilor includ o combinație de instrumente într-unul sau mai multe „pachete” [23].

Conform studiului DG AGRI [7], pragurile minime de cheltuieli sunt concepute pentru a se asigura că fiecare program acordă atenția cuvenită fiecăreia dintre aceste priorități principale ale UE pentru RD și pot avea efecte benefice atât în cadrul PDR, cât și la nivelul UE, analiza echilibrului dintre cheltuielile planificate pentru măsuri „sectoriale” și „teritoriale” arătând că prima este dominantă în toate statele membre, cu toate că Țările de Jos, Malta alocă aproximativ 40%, Estonia, Letonia, Germania - 25% sau mai mult din cheltuielile planificate măsurilor teritoriale, iar Belgia și Luxemburg - peste 90% măsurilor sectoriale. În medie, UE 27 alocă 18% pentru măsuri teritoriale, UE15 puțin peste 15% și 12 state membre noi 21,5% [6].

**Tabelul 1.1. Trei praguri minime la nivelul priorităților generale Europa 2020
(creștere durabilă, incluzivă și inteligentă)**

		% din totalul fondurilor UE
Creștere durabilă	Competitivitatea în sistemele forestiere agroalimentare Calitatea alimentelor Combaterea schimbărilor climatice Managementul durabil al resurselor naturale	25%
Creștere incluzivă	Diversificarea și vitalitatea zonelor rurale Incluziunea socială Consolidarea capacităților locale și de guvernare Dezvoltarea rețelelor	20%
Creștere inteligentă	Transferul cunoștințelor de cercetare și dezvoltare Accesul la societatea digitală	5%

Sursa: [103, p.60]

Autorii [16] susțin că aceste 3 praguri ar trebui să fie cel mai adecvat nivel pentru stabilirea pragului minim de către CE, statele membre și regiunile alocând fonduri printre cele 10 priorități comune de dezvoltare rurală în cadrul priorităților generale Europa 2020, această nouă structură și pragurile minime fiind, totuși, destul de diferite de situația actuală și având implicații importante asupra *managementului PDR* în sistemul de programare 2007-2013 (i) prin determinarea pragurilor minime de cheltuieli la nivelul Axei și la nivelul priorităților generale ale UE 2020 sau al grupului de priorități RD; (ii) prin adoptarea în cadrul fiecărei priorități generale UE 2020 a celor 10 priorități comune stabilite pentru RD sau prioritățile specifice RD în conformitate cu strategia statelor membre, ce ar admite o anumită flexibilitate în alocarea fondurilor FEADR în limitele unei grile comune de priorități specifice UE pentru dezvoltarea rurală; (iii) prin includerea în planul financiar în PDR și în Cadrul național de dezvoltare rurală a defalcării totale a FEADR pentru fiecare prioritate specifică, care ar trebui să fie orientativă, cu posibilitatea unei flexibilități financiare anuale în punerea în aplicare a priorităților; (iv) prin monitorizarea și evaluarea strategică, care ar urmări verificarea și evaluarea progreselor anuale în atingerea țintelor financiare, de rezultat și de impact, stabilite pentru fiecare prioritate de dezvoltare rurală.

Sprijinul financiar din programe europene poate slăbi, de asemenea, motivația dacă sprijinul în sine este capabil să compenseze veniturile și profiturile scăzute, condiționând astfel o eficiență mai scăzută și o competitivitate redusă. Aceasta înseamnă că, pentru că există sprijin disponibil, regiunile/ comunitățile/ domeniile/ industriile/ afacerile eligibile ineficiente să rămână ineficiente sau să se faciliteze intrarea pe piață a noilor actori ineficienți [2], și, ca consecință, să nu se câștige în competitivitate pentru a concura cu producătorii internaționali sau locali mai avantajați și să nu se atingă obiectivele acțiunilor de sprijin [13], cea mai mare parte a sprijinului pentru investiții din cadrul programului de dezvoltare rurală [25] fiind destinată să acopere o parte din costurile asociate cu restructurarea, inovații, cercetarea și alte dezvoltări tehnologice [20], [34].

Deoarece ajutorul acoperă anumite costuri, sprijinirea prin program poate duce la o schimbare a combinației de diferiți factori de producție pentru minimizarea costurilor [12], uneori având efect negativ asupra angajării, în funcție dacă factorul finanțat funcționează ca completare sau substitut. În consecință, sprijinul poate duce la combinații de investiții ineficiente dacă oferă un stimulent pentru o suprainvestire în capital în detrimentul altor factori [2], riscul unei combinații ineficiente crescând cu niveluri de sprijin mai mari.

Eșecurile finanțărilor din fonduri se pot explica reieșind din teoria externalităților despre efectul „spill over” către terți, în condițiile când nu se iau în considerare efectele migrării efectelor externe pozitive și negative. Un exemplu ar fi sectorul agricol, numit multifuncțional, care pe lângă producerea de alimente, contribuie și la menținerea peisajelor deschise și a comunităților mici, considerate externalități pozitive din producție. Prin urmare, ar trebui oferite

niveluri mai ridicate de sprijin producțiilor care generează acest tip de efect pozitiv de diseminare [17], [18].

Ar trebui oferite niveluri mai înalte de sprijin și companiilor individuale care produc bunuri care generează alte tipuri de efecte pozitive, de exemplu, pentru că sunt mai sănătoase sau mai ecologice, sprijinul și alte instrumente politice permițând controlul unei producții care generează efecte societale pozitive într-o anumită direcție dorită. Un alt efect pozitiv de diseminare este transferul de cunoștințe și informații între companii și în/între zone rurale. Industria agricolă are și externalități negative, o consecință fiind degenerarea extinsă a resurselor naturale și creșterea emisiilor. Cu toate acestea, sprijinul pentru conversia la producția ecologică poate fi necesară pentru implementarea acestor schimbări, care generează adesea costuri ridicate pentru fermieri prin producție mai mică, cheltuieli legate de certificare și administrare etc. Sprijinul pentru consolidarea stimulentele pentru fermieri de a-și schimba producția la o alternativă mai bună din punct de vedere al mediului generează și beneficii pentru societate pe termen lung prin externalitățile pozitive pe care le presupune [25].

Astfel, sectorul agricol, generând efecte pozitive de dispersie, ar trebui finanțat suplimentar. Cu toate acestea, nivelul actual de sprijin este mult mai mare decât ceea ce poate fi justificat cu efecte externe pozitive sub forma unei autosuficiențe crescute și conservarea. În același timp, cercetarea altor efecte pozitive, cum ar fi ocuparea forței de muncă, conservarea comunităților sau creșterea animalelor sunt insuficiente.

De asemenea, este important de menționat că bunăstarea generală rurală a unei țări pornește de la bunăstarea locală, că în momentul actual nevoia de dezvoltare sustenabilă pornește de la crearea germenilor, decreștere pentru economia locală, ca generator de bunăstare. Sinergia creată local prin intermediul fondurilor europene introduse în economia locală, rurală, determină un efect sinergetic. Economia rurală, ca parte componentă a economiei locale, se dezvoltă prin intermediul factorului instituțional și al factorului uman. Totodată, impactul fondurilor europene asupra dezvoltării competențelor forței de muncă în particular și a individului în general, joacă un rol extrem de important în economia locală-rurală.

Pe baza analizei teoretice se poate afirma că programele de sprijin au atât efecte pozitive, cât și negative, însă este dificil de determinat efectul agregat al diferitelor niveluri de suport. În același timp studii empirice care să studieze în mod explicit nivelurile de sprijin și rolul lor în efectele suportului sunt puține și reflectă efecte foarte conflictuale ale suportului.

Capitolul 2 „Impactul fondurilor europene asupra dezvoltării rurale în România”, se bazează pe studierea evoluției fondurilor europene pentru dezvoltarea rurală a României, cu accent pe regiunile de dezvoltare și etapele de creare a fondurilor europene, totodată au fost cercetate instrumentele și modelele care permit atât monitorizarea cât și evaluarea impactului fondurilor europene destinate dezvoltării rurale, iar pe final au fost scoase în evidență aspectele metodologice aplicate pentru evaluarea dezvoltării rurale românești. După o vastă analiză a fondurilor europene au fost evidențiate instrumentele și seturile de indicatori specifici dezvoltării rurale, aplicate domeniului agricol din România.

Menționăm, că aderarea la UE a fost punctul de pornire a reformei economiei din zonele rurale din România, datorită nevoii de aliniere la zona rurală europeană [38]. Zonele rurale europene au la bază: protejarea mediului, locuințe confortabile populației și agricultură performantă [38].

Primii pași în vederea integrării României în UE au vizat deschiderea celor 31 de capitole de negociere, printre care Capitolul 7 *Agricultura*, negocierile axate pe starea agriculturii și a economiei rurale: spațiul rural dominat de agricultură și o infrastructură (de transport, comunicații, socială și comercială) în mare parte învechită și deficitară; agricultura cu tehnologii depășite într-o proporție mare, cu performanțe tehnice și economice scăzute față de media UE; veniturile foarte mici ale agricultorilor români, cu impact negativ asupra întregului spațiu rural, toate aceste aspecte creând un cerc vicios al subdezvoltării în agricultură. Pe acest fond era de așteptat ca sprijinul pentru investițiile private în exploatațile agricole să beneficieze de legătura

dintre dezvoltarea economică a sectorului agricol și dezvoltarea rurală, în schimb România și-a asumat anumite angajamente, dintre care: organizarea și funcționarea Agenției de Plăți și Intervenție în Agricultură (APIA), organizarea și funcționarea Sistemului Integrat de Administrare și Control (IACS) și implementarea Programului SAPARD (Tab.1.2).

Tabelul 1.2. Etapele de creare a Fondurilor Europene

Fondurile alocate României de UE în perioada de preaderare, anii 2002-2007
Programul SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) –destinat sprijinirii pregătirilor de aderare ale țărilor din Europa Centrală și Europa de Est
Fondurile alocate României de UE în perioada de postaderare, anii 2007-2013
FEGA - Fondul European pentru Garantare Agricolă
FEADR (Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală) – se concentrează pe soluționarea problemelor specific zonelor rurale din UE
Fondurile alocate României în perioada 2014-2020
FEDR (Fondul european de dezvoltare regională) - promovează dezvoltarea echilibrată în regiunile UE
FSE (Fondul social European) – sprijină proiectele legate de ocuparea forței de muncă în toată Europa și investește în capitalul uman al UE
FEADR - Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală
FC (Fondul de coeziune) – finanțează proiecte de transport și de mediu în țările cu venitul national brut pe cap de locuitor sub 90% din media UE (Bulgaria, Croația, Cipru, Estonia, Grecia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Portugalia, Cehia, România, Slovacia, Slovenia, Ungaria
Fondurile alocate României de UE în perioada de preaderare, anii 2002-2007
Programul SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) –destinat sprijinirii pregătirilor de aderare ale țărilor din Europa Centrală și Europa de Est
Fondurile alocate României de UE în perioada de postaderare, anii 2007-2013

Sursa: compilat de autor

Incapacitatea de a gestiona investițiile din fondurile europene este o problemă încă din 2007, în perioada anilor 2007-2013 România pierzând 1,64 mlrd euro [24] din fondurile de coeziune alocate, fapt care a determinat introducerea de noi criterii suplimentar la criteriul PIB, care stau la baza alocărilor naționale [39]: *șomajul general*. România înregistrează 20% nivel șomaj în rândul tinerilor. Uniunea Europeană compensează imposibilitatea țării de a oferi suport tinerilor acordând fonduri suplimentare; *nivelul educației*. Țările care se confruntă cu probleme în sistemul educațional și sunt sub nivelul mediu european, primesc sprijin financiar suplimentar; *schimbările climatice*. Pentru diminuarea nivelului de poluare, zonele ineficiente energetic primesc suport financiar mai mare pentru reducerea emisiilor de CO², precum și întru eficientizarea energetică; *primirea și integrarea migranților*. Țările care primesc populație migratoare primesc finanțare majorată pentru acoperirea cheltuielilor suplimentare (Italia, Spania, Grecia) [39].

Raportul de convergență privind aderarea la zona euro [5], publicat de către Comisia Europeană, arăta că România îndeplinește doar criteriul legat de finanțele publice [39] din 5 criterii necesare (criteriile legate de stabilitatea prețurilor, cursul de schimb și ratele dobânzilor pe termen lung [39], convergența legislației naționale cu cea europeană), guvernarea actuală întârziind cu măsurile respective, România îndeplinind anterior 3 criterii: finanțele publice, inflația și rata dobânzilor pe termen lung [39], când creșterea record a inflației până la 5,2% a generat scumpirea creditelor bancare, și a determinat clasificarea României pe ultimul loc în UE [39]. Totodată, conform estimărilor România parcurge greu etapele solicitate de UE, de aceea este prioritară diminuarea deficitului bugetar [39].

Există un șir de indicatori care derivă de la un set de variabile definite la nivelul unei unități teritoriale [1]. Însă, în România există puține studii în ceea ce privește construirea unui

indice de măsurare a dezvoltării economice locale, în special rurale. Cele mai cunoscute studii sunt [22]: Indicele de Dezvoltare Umană [1], [37]; Indicele de Dezvoltare a localității [191], [305]; Indicele de Percepție a corupției [1], [21]; Indicatorul compozit de măsurare a capitalului uman/intelectual al unei țări (Bontis,N) [1] [35], etc.

Indicele Dezvoltării Umane Locale (IDUL) sau Indicele Capitalului Comunitar (IDC) a fost propus de Sandu D. [29] pe baza metodologiei Indicelui Dezvoltării Umane (IDU) a ONU, utilizat în sistemul PNUD [22]. IDUL și IDU includ indicatori care măsoară educația, performanțele economice și starea de sănătate a populației [22], IDUL conținând în formă agregată valorile indicatorilor corespunzători tipurilor de capital existente la nivelul oricărei comunități: capital uman, capital de stare de sănătate, capital vital și capital material [22]. Studiul privind potențialul socio-economic de dezvoltare [1], [22], a zonelor rurale realizat de ASE, propune un set de *indicatori*, grupați în funcție de 5 criterii: potențialul endogen, caracteristici fizico-geografice, capital uman, activități economice și echipare tehnico-edilitară [22].

Analiza potențialului de diversificare a activităților economice la nivel de comună, conform studiului ASE, se bazează pe 6 indicatori și se concentrează pe surprinderea tendințelor existente în dezvoltarea economică din localitățile rurale [1, p.17-18]:

- număr agenți economici (IMM, AF, PFA) la 1000 de locuitori - indicatorul exprimă, din perspectivă demografică, densitatea agenților economici la nivelul UTA și aspectele cu privire la baza antreprenorială, nivelul de dezvoltare economică și modul în care economia locală răspunde la cererea de consum a populației rezidente;
- număr angajați în IMM, PFA și AF la 1000 de locuitori - reflectă cantitativ capacitatea agenților economici de a furniza locuri de muncă;
- ponderea populației ocupate în sectoarele terțiar și secundar (cumulate) în total populație ocupată exprimă capacitatea de diversificare a activităților economice și implicit de obținere de venituri relativ ridicate;
- o slabă reprezentare a sectoarelor industrial și de servicii poate fi asociată unui grad scăzut de independență în ceea ce privește asigurarea bunurilor și serviciilor necesare populației;
- o economie în care s-au manifestat deja tendințe de diversificare și consolidare este mai atractivă din punctul de vedere a investitorilor și are un potențial mai ridicat de creștere;
- număr de unități de cazare, arată numărul de structuri de primire turistică și gradul de atractivitate turistică al zonei, care alături de infrastructura specifică și fondul turistic, alcătuiesc oferta reală turistică;
- indicatorul are relevanță deosebită pentru comunele de munte sau din zone cu potențial ridicat, unde turismul este o componentă importantă a economiei locale;
- număr sosiri, reprezintă un barometru a intensității activităților turistice din zonă;
- localitățile dezvoltate turistic sunt puternic tranzitate, ce se reflectă în numărul de sosiri în unitățile de cazare;
- ponderea exploatațiilor agricole cu dimensiuni peste 5 ha în total exploatații - reprezintă segmentul clasei de mijloc din agricultură românească, care, în general, nu generează venituri care să fie potențial investite și nu reprezintă interes ca parteneri comerciali. Sunt vulnerabile la presiunile pieței în lipsa mijloacelor de producție și resurselor bănești, având șanse reduse de a se capitaliza și moderniza, ceea ce condiționează stimularea acestora prin PNDR.

Conform Atlasului [28, p.241] în Județul Neamț în anul 2016, 8 sate, inclusiv 5 din unitatea administrativă Alexandru Cel Bun, 1 din Dumbrava Roșie și 2 din orașul Bicăz, se caracterizau cu cel mai mare indice LHDI (distribuția localităților după tipul dezvoltării umane din județ pe baza Recensământului populației și al locuințelor, 2011, este prezentată în Tab.1.3).

Tabelul 1.3. Distribuția localităților rurale (la nivel de sat) din Județul Neamț după tipul dezvoltării umane locale

Tipul dezvoltării umane locale	Sat (SIRUTA unit)		Populație	
	Număr	%	Număr	%
Cea mai mică dezvoltare	63	19,0	14798	4,5
Dezvoltare medie - scăzută	100	30,1	64804	19,8
Dezvoltare medie	100	30,1	143086	43,7
Dezvoltare medie- ridicată	61	18,4	92261	28,2
Dezvoltare comprehensivă (LHDI)	8	2,4	12436	3,8
TOTAL	332	100	327385	100

Sursa: [28, p.241]

Capitolul 3 „Sporirea impactului fondurilor europene asupra dezvoltării rurale”, reflectă analiza cantitativă și calitativă a impactului fondurilor europene asupra dezvoltării rurale, precum și analiza comparativă a Județului Neamț din România și raionul Strășeni din Republica Moldova aplicînd metodologia Eurobarometru. Bazîndu-se pe rezultatele sondajului, s-au scos în evidență provocările comune cu cele ale zonelor rurale din Uniunea Europeană și au fost identificate problemele specifice spațiului rural al Județului Neamț și raionul Strășeni. Totodată, valoarea aplicativă importantă asociată tezei o reprezintă modelul de evidență și evaluare a impactului fondurilor europene asupra dezvoltării social-economice a zonelor rurale, *bazat pe metoda matricei contabile sociale*. În acest sens, au fost identificați factorii de impact, abordată analiza vernaculară și propuse modele și soluții de impact pentru eficientizarea managementului fondurilor europene asupra dezvoltării rurale în baza studiului de caz Județul Neamț.

Reieșind din presupunerea că zonele rurale ale Județului Neamț din România sau din Republica Moldova, Raionul Strășeni fiind ales pentru o analiză comparativă, se confruntă cu o serie de provocări comune cu cele ale zonelor rurale din Uniunea Europeană, de la conectivitate mai scăzută și lipsa de servicii până la oportunități mai reduse de angajare, și pentru a identifica problemele specifice spațiului rural al Județului Neamț, în perioada iulie - octombrie 2021 am realizat un sondaj conform metodologiei utilizate la nivel național la elaborarea raportului Eurobarometru Flash 491 ”O viziune pe termen lung pentru zonele rurale” [10] elaborat în baza metodologiei interviurilor telefonice (fixe și mobile) UE27 - 25841 | RO - 1010 în perioada 09.04 - 18.04.2021 pentru Direcția Generală pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală a CE, care timp de 15 ani are ca scop atragerea atenției asupra nevoilor specifice ale zonelor rurale din 27 state membre UE pentru a îmbunătăți coordonarea politicilor care afectează zonele rurale și calitatea absorbției fondurilor europene.

Sondajul a inclus 7 întrebări și a cuprins câte 100 de respondenți din 57 localități rurale și 26 sate din Raionul Strășeni din Republica Moldova. În Tab.1.4 sunt prezentate domeniile celor 6 tematici ale sondajului și formularea întrebărilor.

Tabelul 1.4. Domeniile tematicii sondajului pentru zonele rurale din Județul Neamț

Localități rurale (comune) din Județul Neamț	Domeniile tematicii sondajului						
	1.Atenție specială acordată zonelor rurale în deciziile care privesc cheltuielile publice		2. Ce este important pentru dezvoltarea zonelor rurale?	3. Implicare în deciziile care afectează zonele locale	4.Consecințele pandemiei COVID-19	5.Sensibilizar ea cu privire la riscurile schimbărilor climatice asupra zonelor rurale	6.Sensibilizarea cu privire la acțiunile UE care urmăresc abordarea problemelor de mediu
	Q1 Când UE ia decizii privind cheltuielile	Q3 Când UE investește în zonele	Q2 Ce nevoi specifice zonelor	Q9 În ce măsură sunteți de	Q6 După încheierea tuturor restricțiilor	Q7 Care dintre următoarele, dacă există,	Q8 Aveți cunoștință despre acțiuni ale UE care

	publice, se iau în considerare nevoile specifice ale zonelor rurale. Sunteți de acord sau vă opuneți acestei acțiuni a UE? (%)	rurale din România, în opinia dumneavoastră, cine ar trebui să decidă cum sunt cheltuiți banii din investiții? (%)	rurale din România considerați că necesită cea mai mare atenție? (%)	acord că... (%)	actuale privind COVID-19, cât de probabil veți desfășura următoarele activități comparativ cu perioada de dinainte de pandemie? (%)	constituie o problemă în zona dumneavoastră locală/în zonele rurale din Jud. Neamț? (%)	urmăresc abordarea acestor probleme de mediu din zonele dumneavoastră locale/zonele rurale din Jud. Neamț? (%)
--	--	--	--	-----------------	---	---	--

Sursa: elaborat de autor în baza metodologiei Eurobarometru Flash UE27 - 25841|RO – 1010, [10]

Conform raportului Eurobarometru [10], 79% dintre respondenții UE susțin UE luând în considerare zonele rurale în cheltuielile publice ale UE (Fig.1.2a), decidentul privind cheltuielile investițiilor fiind considerată zona locală care beneficiază de investiție (Fig.1.2b) - 68% români, 67% bulgari, 85% - polonezi, 20%-unguri, 63% croați. Deși sprijinul este exprimat de majoritatea respondenților din toate statele membre, există o mare variație în proporția „sprijină puternic” această practică.

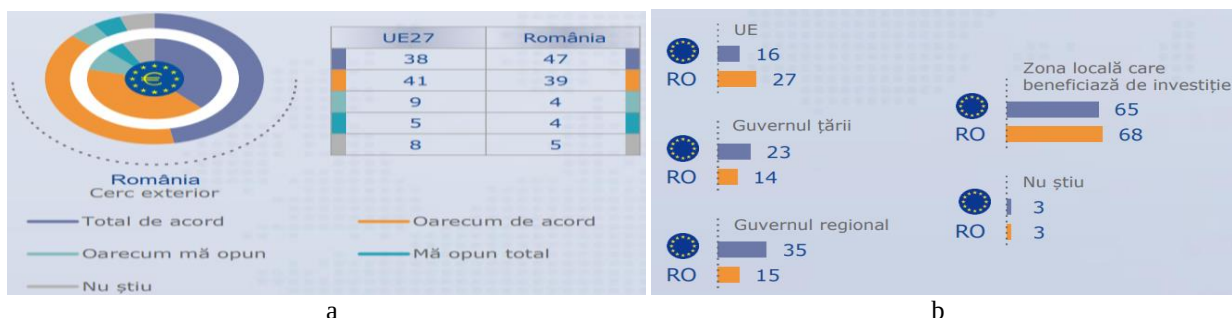

Figura 1.2. Sondajul Eurobarometru Flash 491 „O viziune pe termen lung pentru zonele rurale”, 2021, [10]

Rezultatele sondajului în județul Neamț rural arată că aproximativ 92% din respondenți (în Republica Moldova, respectiv 80%), în comparație cu 86% la nivel de țară și 79% la nivel UE, exprimă acordul privind cheltuielile pentru zonele rurale din bugetul public European (Tab.1.5.).

Tabelul 1.5. Rezultatele sondajului, Județul Neamț, România și Raionul Strășeni, Republica Moldova, întrebarea Q1

Q1 Când Uniunea Europeană ia decizii privind cheltuielile publice, se iau în considerare nevoile specifice ale zonelor rurale. Sunteți de acord sau vă opuneți acestei acțiuni a UE? (%)											
N ro=5700 N md = 2600		Q1R1 Total de acord		Q1R2 Oarecum de acord		Q1R3 Oarecum mă opun		Q1R4 Mă opun total		Q1R5 Nu știu	
		Neamț	Strășeni	Neamț	Strășeni	Neamț	Strășeni	Neamț	Strășeni	Neamț	Strășeni
Total, pers.		5 032	1950	221	130	47	26	51	26	349	468
%		88,28	75	3,88	5	0,82	1	0,89	1	6,12	18

Sursa: Elaborat de autor în baza metodologiei Eurobarometru Flash UE27 - 25841 | RO – 1010, [10], [36]

La întrebarea despre decidentul cheltuielilor aproximativ 82% din respondenții din județul Neamț în comparație cu 68% la nivel de țară și 65% - UE (în Republica Moldova, respectiv 70%), au susținut că ar trebui să decidă zona rurală beneficiarul fondurilor europene (Tab.1.6).

Tabelul 1.6. Rezultatele sondajului, Județul Neamț, România și Raionul Strășeni, Republica Moldova, întrebarea Q3

Q3 Când UE investește în zonele rurale din România, în opinia dumneavoastră, cine ar trebui să decidă cum sunt cheltuiți banii din investiții? (%)										
N ro =5700 N md = 2600	Q3R1 UE		Q3R2 Guvernul țării		Q3R3 Guvernul regional		Q3R4 Zona locală care beneficiază de investiție		Q3R5 Nu știu	
	Neamț	Strășeni	Neamț	Strășeni	Neamț	Strășeni	Neamț	Strășeni	Neamț	Strășeni
Total, pers.	344	208	156	52	304	260	4662	1820	234	260
%	6,03	8	2,74	2	5,33	10	81,79	70	4,11	10

Sursa: Elaborat de autor în baza metodologiei Eurobarometru Flash UE27 - 25841 | RO – 1010, [10], [36]

Nevoia cheie a zonelor rurale menționată cel mai frecvent de 44% dintre respondenți din 16 state membre este infrastructura de transport și conexiunile (Fig.1.3.), de exemplu, 51% români, 50% bulgari, 45% polonezi, 40% unguri, 29% croați, între 52% și 59% din respondenți răspund că este dificil sau imposibil să se deplaseze cu transportul public în zona lor locală.

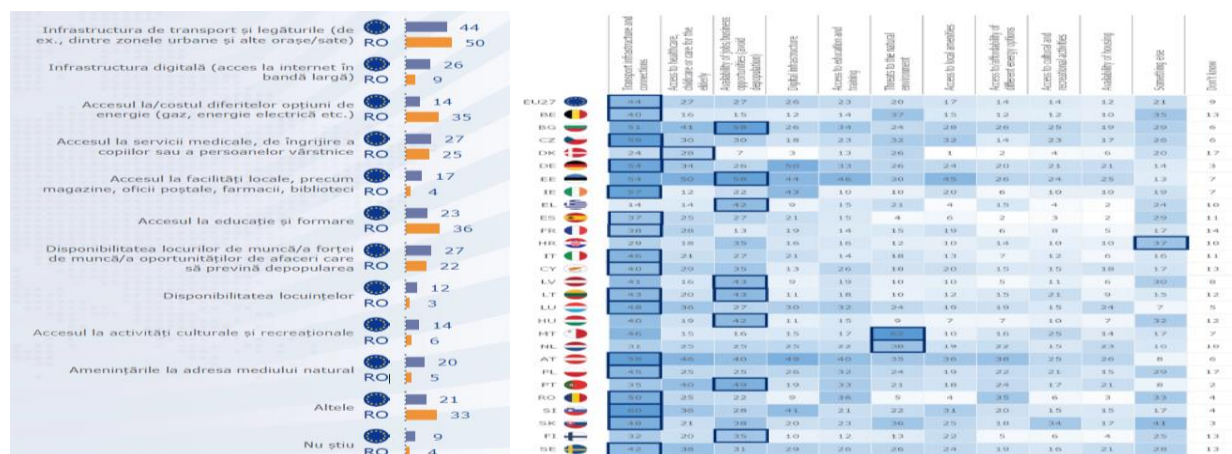

Figura 1.3. Sondajul Eurobarometru Flash 491 "O viziune pe termen lung pentru zonele rurale", 2021 (Baza: cei care sprijină UE, luând în considerare zonele rurale în deciziile de cheltuieli publice, n=20.942).

Sursa: [10]

La nivelul județului Neamț, problema transportului rural au menționat 13,5% din respondenți, accesul la energie- aproximativ 12%, facilități locale - 10%, facilități speciale copiilor și vârstnicilor- 9%, educație, inclusiv profesională - 9%, disponibilitatea locurilor de muncă și oportunități de afaceri – aproximativ 12%, probleme de mediu - 5% (Tab. 1.7.), în Republica Moldova, respectiv 11%, 10%, 9%, 10%, 11% și 6%.

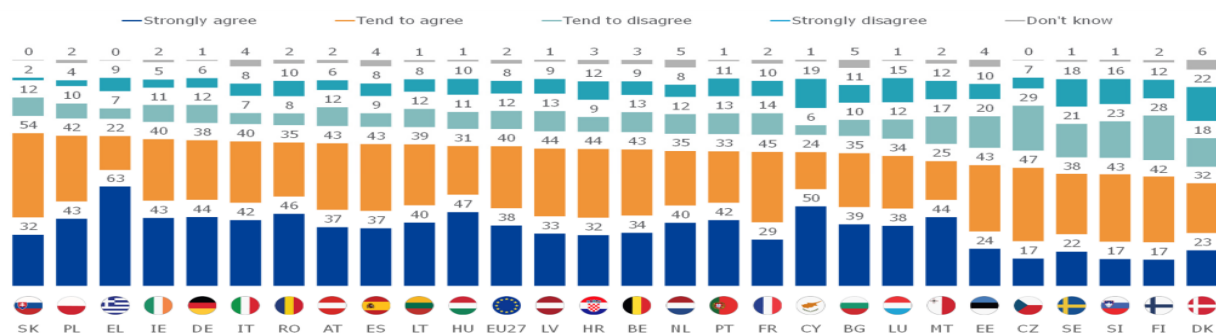
Tabelul 1.7. Rezultatele sondajului, Județul Neamț, România și Raionul Strășeni, Republica Moldova, întrebarea Q2

Q2 Ce nevoi specifice zonelor rurale considerați că necesită cea mai mare atenție în deciziile privind cheltuielile publice ale UE? (%)												
N ro=5700 N md= 2600	Q2R1 Infrastructura de transport și legăturile (de ex., dintre zonele urbane și alte orașe/sate)	Q2R2 Infrastructura digitală (acces la internet în bandă largă)	Q2R3 Accesul la/costul diferitelor opțiuni de energie (gaz, energie electrică etc.)	Q2R4 Accesul la servicii medicale, de îngrijire a copiilor sau persoanelor vârstnice	Q2R5 Accesul la facilități locale, precum magazine, oficii poștale, farmacii, biblioteci	Q2R6 Accesul la educație și formare	Q2R7 Disponibilitatea locurilor de muncă/a forței de muncă/a oportunităților de afaceri care să prevină depopularea	Q2R8 Disponibilitatea locuințelor	Q2R9 Accesul la activități culturale și recreative	Q2R10 Amenințările la adresa mediului natural	Q2R11 Altele	Q2R12 Nu știu
Total, pers.												
Neamț	770	649	664	534	584	515	665	604	371	301	18	15
Strășeni	286	312	286	234	260	260	286	260	208	156	26	26
%												
Neamț	13,5	11,39	11,65	9,37	10,24	9,03	11,67	10,6	6,51	5,28	0,32	0,26
Strășeni	11	12	11	9	10	10	11	10	8	6	1	1

Sursa: Elaborat de autor în baza metodologiei Eurobarometru
Flash UE27 - 25841 | RO – 1010, [10], [36]

În zonele rurale, respondenții ar dori să vadă mai multe servicii locale de autobuz (56-57%), serviciile de autobuze interurbane sunt cel mai frecvent menționate de respondenți din sate și din zonele rurale nedepărtate (40%). Infrastructura digitală ca o problemă este considerată de 9% români (12% din respondenți din zona rurală Neamț), 26% bulgari și polonezi, 11% unguri, 16% croați, [10] toate celelalte nevoi fiind menționate de un număr considerabil mai mic de respondenți.

Referitor la implicarea în deciziile care afectează zonele locale 63% din respondenții români, incl. 66% din spațiul rural (33% bulgari, 47% polonezi, 57% unguri, 63% croați) au fost mai deciziși în comparație cu 51% UE (Fig.1.4.). Cetățenii UE sunt divizați când sunt întrebați dacă pot influența deciziile care le afectează zona locală, 51% fiind de acord și 47% dezacord, 78% din respondenți ar dori să fie mai implicați în deciziile care le afectează zona locală, cele mai înalte niveluri de acord sunt observate în Slovacia (86%), Grecia și Polonia (ambele 85%). 63% din respondenți spun că ar dori să se implice mai mult participând la consultările cetățenilor, 56% ar participa la întâlniri sau evenimente organizate în zona lor locală sau s-ar implica în proiecte comunitare, 42% ar dori să fie mai implicați prin intermediul rețelelor de socializare.

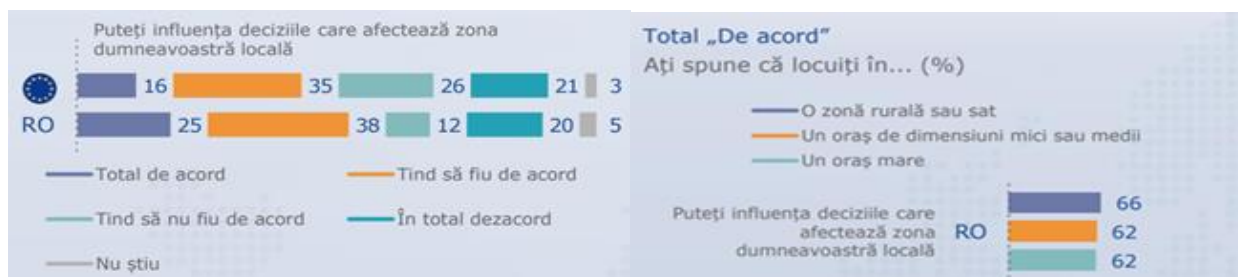

Figura 1.4. Sondajul Eurobarometru Flash 491
”O viziune pe termen lung pentru zonele rurale”, 2021 (Baza: toți respondenții n=25.841)
 Sursa: Elaborat de autor în baza metodologiei Eurobarometru
 Flash UE27 - 25841 | RO – 1010, [10]

Doar 7,6% din respondenții rurali din Neamț și-ar dori că creadă că ar putea influența deciziile ce afectează zona rurală în care locuiesc (Tab.1.8), majoritatea însă (82%) nu sunt convinși că ar putea avea vreo influență (în Republica Moldova, respectiv 80%).

Tabelul 1.8. Rezultatele sondajului, Județul Neamț, România și Raionul Strășeni, Republica Moldova, întrebarea Q9

Q9 În ce măsură sunteți de acord că puteți influența deciziile care afectează zona rurală ?(%)								
N ro=5700 N md= 2600	Q9R1 Total de accord		Q9R2 Tind să fiu de accord de acord		Q9R3 Tind să nu fiu de acord		Q9R5 Nu știu	
	Neamț	Strășeni	Neamț	Strășeni	Neamț	Strășeni	Neamț	Strășeni
Total, pers.	230	260	431	260	4679	2080	360	260
%	4,03	10	7,56	10	82,09	80	6,32	10

Sursa: Elaborat de autor în baza metodologiei Eurobarometru
 Flash UE27 - 25841 | RO – 1010, [10], [36]

Cu privire la consecințele pandemiei, 1/3 dintre respondenți spun că după încheierea restricțiilor vor avea mult mai multe șanse să viziteze zonele rurale pentru petrecerea timpului liber, iar aproximativ 1/12, în comparație cu înainte de pandemie, probabil vor lua în considerare mutarea într-o zonă mai rurală (pentru rezidenții urbani) sau într-o zonă mai puțin rurală (pentru rezidenții rurali) (Fig.1.5) [10].

Mutarea într-o zonă rurală admit cu o mare probabilitate 23% din români respondenți, 22% - bulgari, 14% - polonezi, 12% - unguri, 14% - croați).

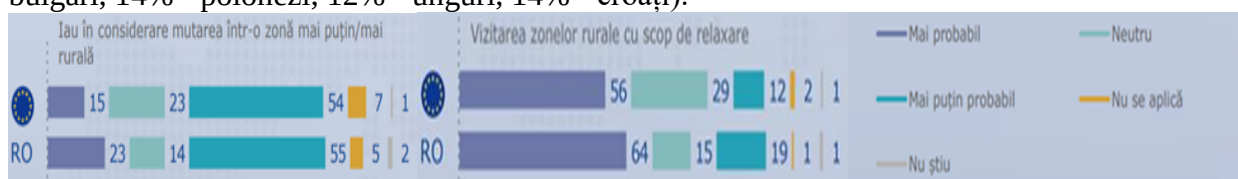

Figura 1.5. Sondajul Eurobarometru Flash 491
”O viziune pe termen lung pentru zonele rurale”, 2021
 Sursa: Elaborat de autor în baza metodologiei Eurobarometru
 Flash UE27 - 25841 | RO – 1010, [10]

Datele sondajului arată că doar 4% respondenți din Neamț rural și 5% din Strășeni (Tab.1.9) iau în considerare mutarea posibilă într-o zonă mai rurală, aceasta presupunând schimbarea domiciliului într-o zonă și mai rurală decât în care se locuiește la momentul sondajului, majoritatea răspunsurilor menționând oportunitățile noi pentru a cunoaște mai bine diferite zone rurale ale țării cu scop de relaxare (88% și 80% respectiv Neamț și Strășeni).

Tabelul 1.9. Rezultatele sondajului, Județul Neamț, România și Raionul Strășeni, Republica Moldova, întrebarea Q6

Q6 După încheierea tuturor restricțiilor actuale privind COVID-19, cât de probabil veți desfășura următoarele activități comparativ cu perioada de dinainte de pandemie? (%)										
Nro=5700 Nmd=2600	Q6R1 Iau în considerare mutarea într-o zonă mai puțin/mai rurală					Q6R2 Vizitarea zonelor rurale cu scop de relaxare				
	Q6R11 Mai probabil	Q6R12 Neutru	Q6R13 Mai puțin probabil	Q6R14 Nu se aplică	Q6R15 Nu știu	Q6R21 Mai probabil	Q6R22 Neutru	Q6R23 Mai puțin probabil	Q6R24 Nu se aplică	Q6R25 Nu știu
Total, pers.										
Neamț	231	344	4662	159	304	5032	47	51	350	220
Strășeni	130	130	2080	1301	30	2080	26	26	260	208
%										
	4,05	6,04	81,79	2,79	5,33	88,28	0,82	0,90	6,14	3,86
Strășeni	5	5	80	5	5	80	1	1	10	8

Sursa: Elaborat de autor în baza metodologiei Eurobarometru
Flash UE27 - 25841 | RO – 1010, [10], [36]

În ceea ce privește problemele de mediu, 65% dintre cetățenii UE respondenți răspund că o problemă imediată pentru zonele rurale din țara lor este creșterea temperaturilor și condițiile meteo extreme, precum și distrugerea habitatelor naturale, pierderea animalelor sau speciilor de plante sau nu prezintă o problemă prea mare, sau nici o problemă pentru mai puțin de 20% din respondenți. 52% din respondenți cred că mai degrabă există o problemă imediată și urgentă legată de dependența de combustibili fosili decât de forme mai curate de energie.

Respondenții din zonele rurale din județul Neamț *nu consideră că ar fi vreo problemă legată de creșterea temperaturilor sau intensitatea fenomenelor meteo extreme* (88%, 15% - Strășeni), la fel și problema distrugerii habitatelor naturale (82% Neamț, 0% Strășeni), în același timp recunoscând existența amenințărilor la adresa mediului natural (câte 5% pentru ambele arii) și deplasând în răspunsuri soluționarea acestor probleme pe viitor (Tab.1.10), în Republica Moldova, respectiv 5%.

Tabelul 1.10. Rezultatele sondajului, Județul Neamț, România și Raionul Strășeni, Republica Moldova, întrebarea Q7

Q7 Care dintre următoarele, dacă există, constituie o problemă în zona dumneavoastră locală/în zonele rurale din România? (%)										
N ro=5700 N md=2600	Q7R1 Creșterea temperaturilor sau condițiile meteo extreme					Q7R2 Distrugerea habitatelor naturale sau pierderea animalelor sau speciilor de plante				
	Q7R11 O problemă imediată și urgentă	Q7R12 Mai degrabă, o problemă pentru viitor	Q7R13 Nu neapărat o problemă	Q7R14 Nu reprezintă deloc o problemă	Q7R15 Nu știu	Q7R21 O problemă imediată și urgentă	Q7R22 Mai degrabă, o problemă pentru viitor	Q7R23 Nu neapărat o problemă	Q7R24 Nu reprezintă deloc o problemă	Q7R25 Nu știu
Total, pers.										
Neamț	47	51	220	5032	350	159	304	4662	231	344
Strășeni	2080	130	0	390	0	2080	130	0	390	0
%										
Neamț	0,82	0,90	3,86	88,28	6,14	2,79	5,33	81,79	4,05	6,03
Strășeni	80	5	0	15	0	80	5	0	15	0

Sursa: Elaborat de autor în baza metodologiei Eurobarometru
Flash UE27 - 25841 | RO – 1010, [10], [36]

În același timp, despre acțiunile UE care urmăresc abordarea problemelor de mediu din zonele lor locale (zonele rurale) din România cunosc doar 19% din respondenți (32% - Bulgaria, 9% - Ungaria, 8% - Croația), mai puțin decât numărul respondenților din UE (29%), iar 76% din

respondenții români cu 14 p.p. mai mulți decât media UE (64% bulgari, 38% polonezi, 60% unguri, 65% croați) nu sunt informați despre aceste acțiuni de mediu [10].

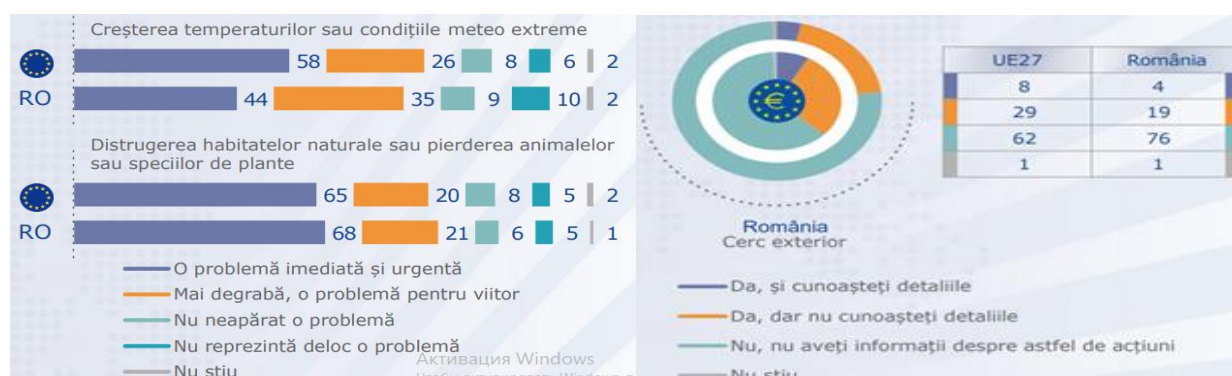

Figura 1.6. Sondajul Eurobarometru Flash 491
”O viziune pe termen lung pentru zonele rurale”, 2021
 Sursa: Elaborat de autor în baza metodologiei Eurobarometru
 Flash UE27 - 25841 | RO – 1010, [10]

Sondajul arată că 82% (10% - Strășeni) din respondenții din Neamț nu au informații despre acțiunile UE în domeniul mediului, aprox.7% (25% - Strășeni) sunt informați, dar nu cunosc detaliile acțiunilor, și tot cam atâția (6% și 10% respectiv) nu se interesează de problemele mediului (Tab.1.11).

Tabelul 1.11. Rezultatele sondajului, Județul Neamț, România și Raionul Strășeni, Republica Moldova, întrebarea Q8

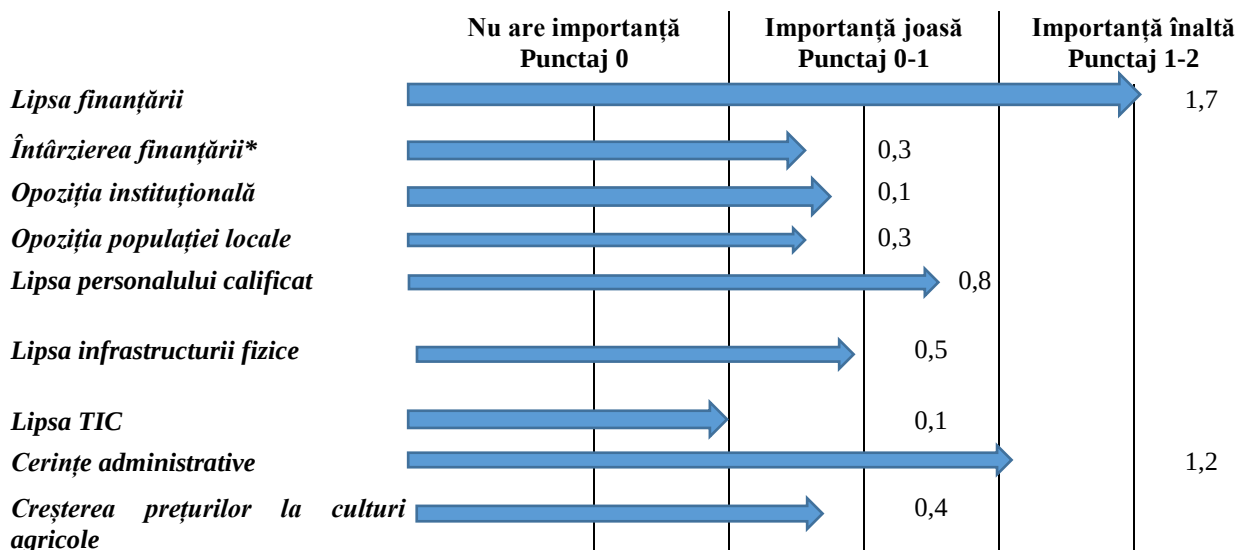
Q8 Aveți cunoștință despre acțiuni ale UE care urmăresc abordarea acestor probleme de mediu din zonele rurale? (%)								
N ro=5700 N md= 2600	Q8R1 Da, și cunosc detaliile		Q8R2 Da, dar nu cunosc detaliile		Q8R3 Nu, nu am informații despre astfel de acțiuni		Q8R4 Nu știu	
	Neamț	Strășeni	Neamț	Strășeni	Neamț	Strășeni	Neamț	Strășeni
Total, pers.	230	1430	431	650	4679	260	360	260
%	4,03	55	7,56	25	82,09	10	6,32	10

Sursa: Elaborat de autor în baza metodologiei Eurobarometru Flash UE27 - 25841 | RO – 1010, [10], [36]

Astfel, studiul a confirmat, că zonele rurale ale Județului Neamț din România și cele din Raionul Strășeni din Republica Moldova se confruntă cu o serie de provocări comune cu cele ale zonelor rurale din UE, de la conectivitate mai scăzută și lipsa de servicii până la oportunități mai reduse de angajare, totuși, demonstrând unele particularități în ceea ce privește percepția programelor europene pentru dezvoltarea rurală, îndeosebi acordul privind cheltuielile pentru zonele rurale din bugetul public European, beneficiarul fondurilor europene ca decidentul cheltuielilor, implicarea în deciziile care afectează zonele locale, influențarea deciziilor ce afectează zona rurală în care locuiesc sau lipsa informării despre acțiunile UE în domeniul mediului la nivel local.

În studiul impactului fondurilor asupra dezvoltării rurale [19, p.274], noi am urmărit să identificăm factorii cheie care facilitează succesul proiectelor în zonele rurale pe etapele dezvoltării proiectului, observând că proiectele rurale se confruntă cu dificultăți generale, cum ar fi, de exemplu, în fazele lor inițiale, probleme legate de birocrăție, dificultatea de a găsi personal calificat la nivelurile necesare de implementare, inclusiv pentru funcții tehnice specifice și

sarcini de management și administrare generală, întârzierea finanțării, neîncrederea larg răspândită în rândul comunităților locale, uneori opoziția anumitor actori, în special, administrației locale, și dificultăți specifice, legate de trăsăturile de loc ale proiectelor aflate în procesul de realizare, soluționarea cărora necesită anumită expertiză (Fig.1.7).

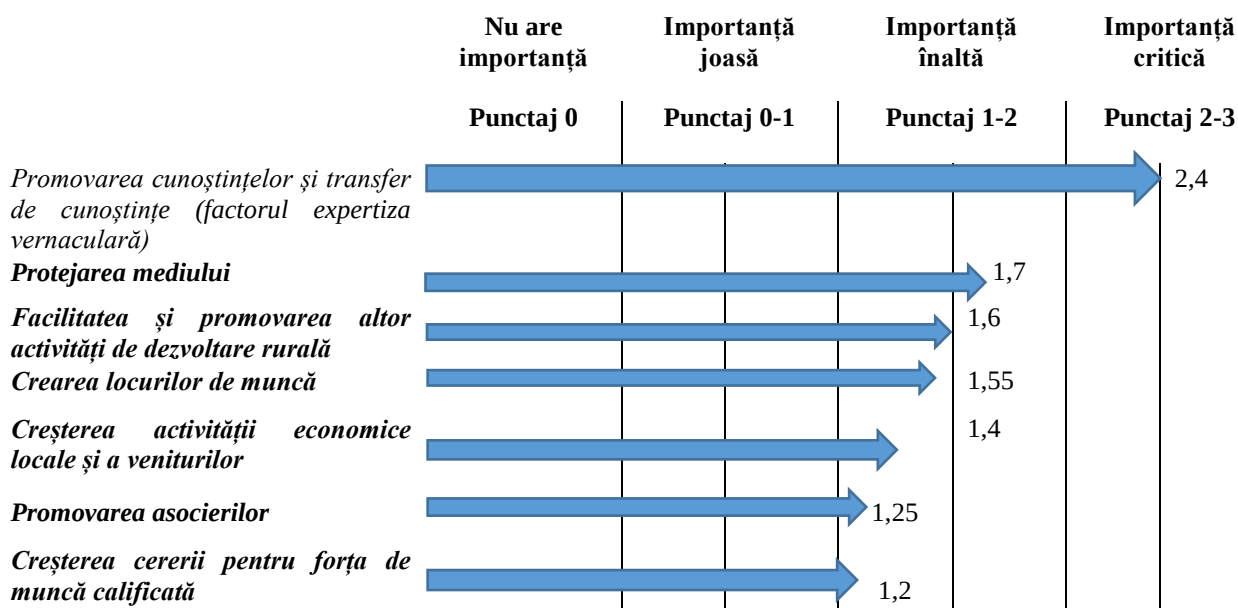

* Proiectul de apă-canalizare cu aprox. 325.000 de beneficiari, cu valoarea de peste 250 mil de euro din totalul de 80 mild. Euro alocate României în 2020.

Figura 1.7. Principalele dificultăți cu care se confruntă proiectele rurale (frecvența cazurilor, %)

Sursa: Elaborat de autor în baza sondajului pentru studiul de caz Neamț

Rezultatele sondajului arată (Fig.1.8), că una din cheile pentru a interveni și un instrument din ce în ce mai folosit în narațiunile de dezvoltare este considerată expertiza distribuită social, înțeleasă tot mai mult ca o idee de democratizare a cunoștințelor, când internetul are capacitatea de a extinde enorm potențialul producerii și consumului de informații și cunoaștere prin partajarea cunoștințelor în cadrul parteneriatelor în procesul de implementare a programelor, în special, de dezvoltare rurală din fonduri accesate de UAT-uri sau de mediul privat, ceea ce necesită o implicare mult mai activă, județul Neamț aflându-se pe un loc codaș la indicatorul absorbția fondurilor europene.

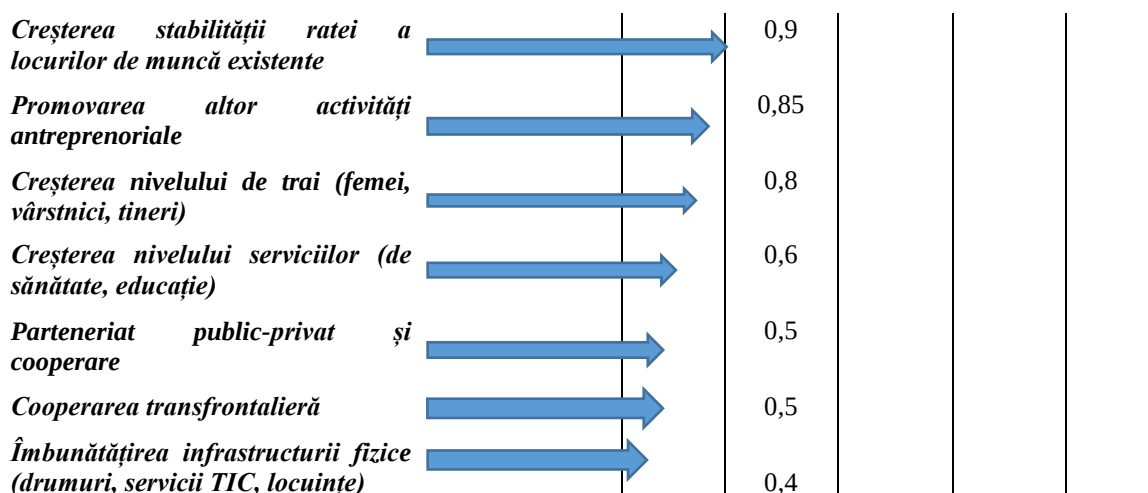

Figura 1.8. Factorii de impact în realizarea proiectelor finanțate din fonduri europene

Sursa: Elaborat de autor în baza sondajului pentru studiul de caz Neamț [8]

Pentru a înțelege mai bine cauzele discrepanțelor între conceptele programelor europene de finanțare a investițiilor în spațiul rural și nivelul realizării acestora la nivel local, mai ales nivelul scăzut de valorificare a fondurilor prin proiecte locale, este important de a examina relația în schimbarea dintre expertiza științifică, profesională și non-profesională în dezvoltarea rurală, care acoperă un spectru larg de procese de programare- planificare, mecanisme de implementare și modele de dezvoltare rurală.

Pentru aceasta propunem utilizarea unui nou **concept de expertiză vernaculară**, introdus în circuitul științific de P.Lowe în 2019 [15], dar care în România nu a luat o răspândire largă în practică, concept care stă la baza modelelor de dezvoltare neo-endogenă și care abordează expertiza pe care o au și o dezvoltă oamenii dintr-un anumit loc, care trebuie înțeleasă nu doar ca o experiență și o cunoaștere locală (local knowledge) [26] acumulată despre loc, dar și este alimentată în mod esențial de surse și agenți externi, și, ca urmare, care poate fi mai bine recunoscută și îmbunătățită în procesele de dezvoltare și agendele de politici [30]. În special, trebuie examinată interacțiunea dintre expertiza științifică, profesională și non-profesională în domeniul dezvoltării rurale, dezvoltarea rurală fiind un caz ce oferă oportunitatea pentru a conceptualiza expertiza datorită varietății modelelor de management bine documentate, uneori experimentale și schimbului de cunoștințe [11].

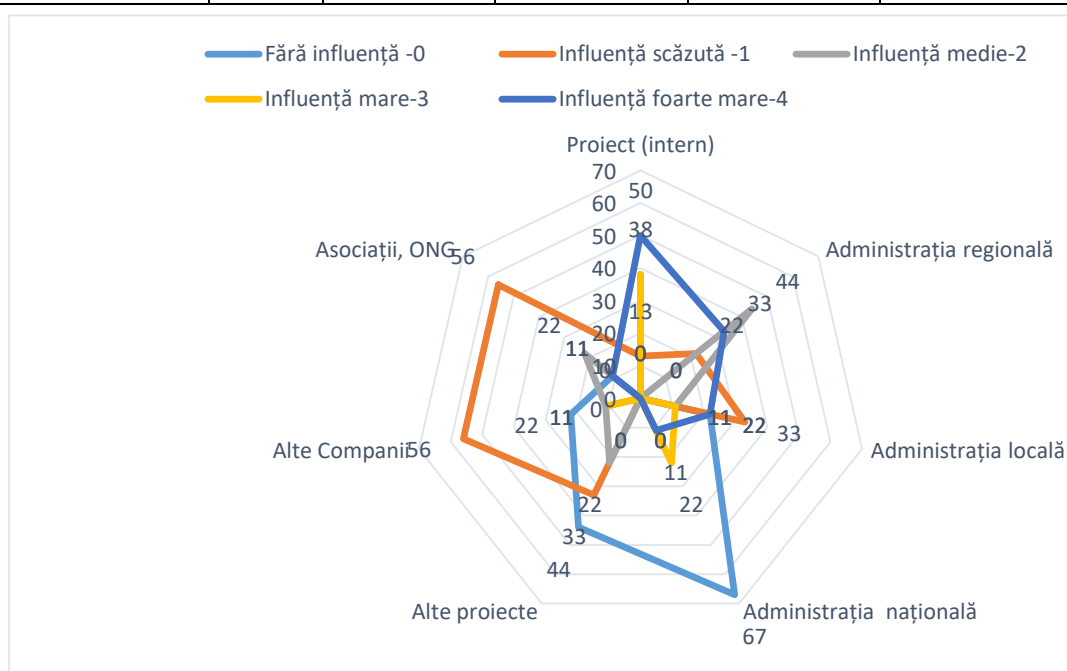
Reieșind din faptul, că implementarea proiectelor necesită o rețea relațională relativ mare, în continuare am analizat influența pe care diferiți actori au avut-o asupra conceperii și implementării proiectelor în cadrul rețelelor cu participarea actorilor care au un rol activ în structura managerială a proiectelor.

Analiza a arătat, că: (1) pentru mulți intervievați, actorii majori sunt cei care participă la una sau mai multe dintre etapele proiectului (actori interni); (2) semnificația rolului actorilor interni (partenerii de proiect) este apreciată ca ridicată și foarte mare; (3) intervenția actorilor publici este deosebit de semnificativă, mai ales în raport cu politicile de promovare și finanțare, guvernele regionale sunt percepute ca fiind cei mai influenți actori externi, iar rolul altor actori externi, de exemplu, asociații colective, companii private, este mult mai puțin semnificativ pentru realizarea proiectelor; (4) rolul guvernelor regionale (ca actori externi) este, în general, mediu; (5) în unele cazuri relația cu managerii de proiect este apreciată ca foarte importantă; (6) influența autorităților locale variază considerabil, în funcție de caz, dar pentru majoritatea dintre intervievați este apreciată de la moderat la foarte semnificativ; (7) pentru majoritatea proiectelor, guvernul național are o influență redusă; (8) actorii non-publici nu au influențe semnificative asupra proiectelor, astfel, proiectele depind în primul rând de rețeaua de actori interni, inclusiv de parteneri pe care se bazează operațiunile proiectului, dependențele externe

fiind îndreaptate în cea mai mare parte către actorii publici din cauza legăturilor administrative, finanțării publice și altor politici publice de sprijinire a proiectelor (Tab.1.11).

Tabelul 1.11. Percepția influenței actorilor asupra proiectelor

	Influență medie	Frecvență după nivelul de influență, %				
		Fără influență -0	Influență scăzută -1	Influență medie-2	Influență mare-3	Influență foarte mare-4
Proiect (intern)	3,3	0	13	0	38	50
Administrația regională	2,4	0	22	44	0	33
Administrația locală	1,8	22	33	11	11	22
Administrația națională	1,1	67	0	0	22	11
Alte proiecte	0,8	44	33	22	0	0
Alte Companii	1,1	22	56	11	11	0
Asociații, ONG	1,4	11	56	22	0	11

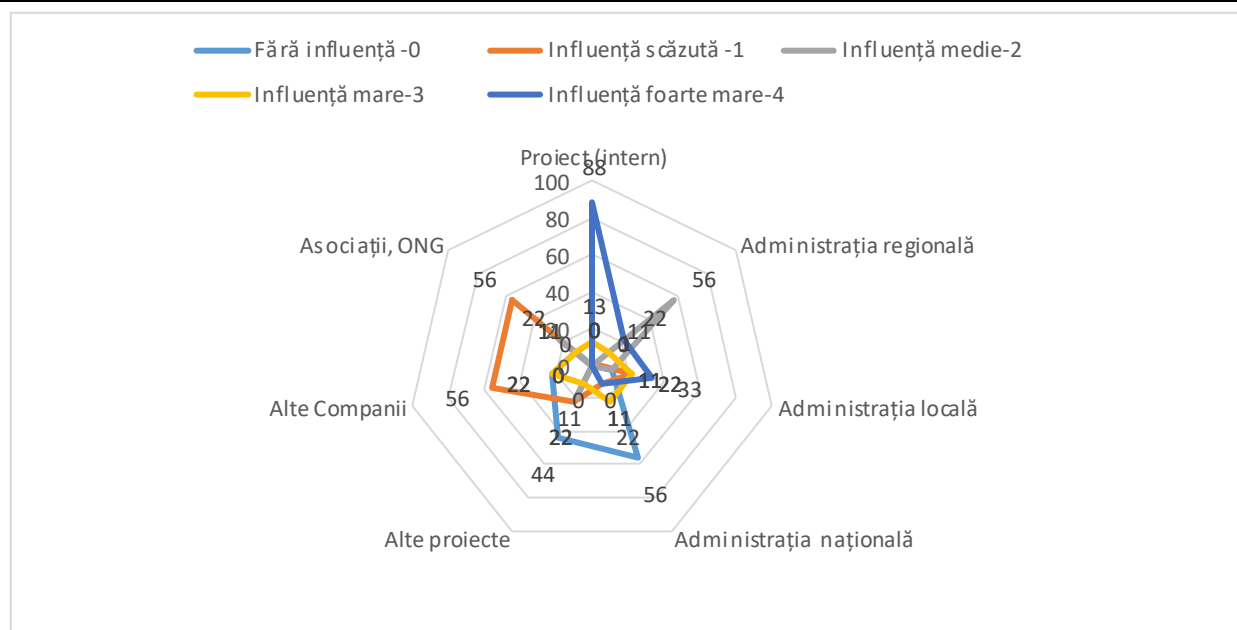
Sursa: Elaborat în baza anchetării în cadrul studiului de caz

Pentru proiectele de nivel local sau regional este specific efortul puternic pentru asigurarea auto-sustenabilității alături de nevoia de sprijin extern, predominant public. Analiza rolului actorilor în promovarea și implementarea inițiativelor arată că prezența acestora variază în funcție de etapa de dezvoltare a proiectului, observându-se că odată ce proiectele sunt dezvoltate și consolidate, acestea tind să ofere servicii externe care contribuie la sustenabilitatea lor, valabil mai ales pentru întreprinderile cu servicii orientate către sectorul privat, de exemplu, comerțul cu produse agricole, și întreprinderile care funcționează pe bază de parteneriat public-privat, de exemplu, servicii de consiliere în management energetic. Pentru că relațiile dintre actori și proiecte au și direcție inversă, am analizat impactul proiectelor asupra actorilor și părților interesate, presupunând că realizarea obiectivelor proiectului are impact pozitiv asupra actorilor implicați direct și efecte multiplicatoare puternice asupra altor actori „externi”.

Rezultatele analizei arată, că: (1) impactul cel mai semnificativ este asupra actorilor locali și interni direct implicați în proiect; (2) există o rețea inițială de actori prin care relațiile de influență reciprocă sunt foarte puternice; (3) percepția impact-beneficiu la actorii externi este la fel de mai mare ca și la actorii publici din rețeaua de actori secundari (guvernele regionale și locale); (4) unele proiecte au un „randament”, înțeles ca un profit, inclusiv politic, ridicat pentru actorii publici și alți actori implicați; (5) există un al treilea grup de actori externi cu legături mai puțin intense și mai puțină influență, la care se referă asociații colective și ONG-uri, alte proiecte cu care se mențin relații intense sau companii private cu care sunt negociate tranzacțiile comerciale (Tab.1.12).

Tabelul 1.12. Percepția influenței proiectelor asupra actorilor

	Influență medie	Frecvența după nivelul de influență, %				
		Fără influență -0	Influență scăzută -1	Influență medie-2	Influență mare-3	Influență foarte mare-4
Proiect (intern)	3,9	0	0	0	13	88
Administrația regională	2,4	0	1	56	11	22
Administrația locală	12,4	11	22	11	22	33
Administrația națională	1,2	56	11	0	22	11
Alte proiecte	1,0	44	22	22	11	0
Alte Companii	1,2	22	56	0	22	0
Asociații, ONG	1,3	11	56	22	11	0

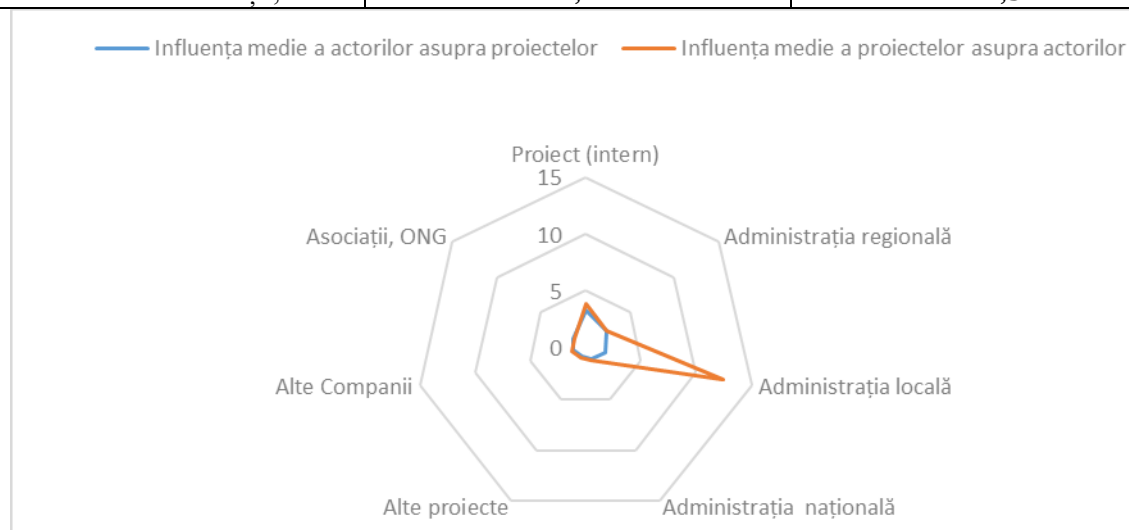

Sursa: Elaborat în baza anchetării în cadrul studiului de caz

Menționăm că impactul sau beneficiile proiectelor asupra actorilor sunt apreciate și percepute mai presus decât inversul - impactul actorilor asupra proiectelor (Tab.1.13).

Tabelul 1.13. Influența medie a relației proiecte-actori

	Influența medie a actorilor asupra proiectelor	Influența medie a proiectelor asupra actorilor
Proiect (intern)	3,3	3,9
Administrația regională	2,4	2,4
Administrația locală	1,8	12,4
Administrația națională	1,1	1,2
Alte proiecte	0,8	1,0
Alte Companii	1,1	1,2
Asociații, ONG	1,4	1,3

Sursa: Elaborat în baza anchetării în cadrul studiului de caz Neamț

Pentru analiza empirică a expertizei vernaculare, am analizat sursele de cunoștințe ale actorilor, care folosesc expertiza vernaculară în activitatea lor de realizare a proiectelor și experților profesioniști, care dezvoltă, testează și diseminează expertiza vernaculară în procesul de consultare a realizării proiectelor, prin intervierea a 65 persoane (Tab.1.14) timp de 6 zile privind percepția expertizei practicienilor din mediul rural.

Tabelul 1.14. Interviu

Domenii de expertiză	Agri-cultura	Agri-cultură ecologică	Comerț cu produse agricole	Turism rural	Agro-turism	Științe de mediu	Energie regenerabilă	Management financiar	Afaceri rurale	Logistică
Experți	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Beneficiari de proiecte finanțate	x	x		x	x	x	x	x		x

Sursa: Datele autorului din interviurile realizate în cadrul studiului de caz [14], [15]

Datele interviului arată, că expertiza vernaculară are o esență hibridă, este o combinație de cunoștințe, generate de domeniul concret al proiectului realizat, experiențe, abilități și cunoștințe locale și extra-locale, adaptate la contextul și obiectivele specifice ale proiectului, iar consolidarea expertizei actorilor locali are eficiență mai mare în percepția acestora prin producerea în comun de cunoștințe, crearea de rețele pentru schimbul de expertiză și dotarea actorilor locali cu metode și instrumente pe care să le folosească pentru a-și dezvolta și aplica propria expertiză, și în același timp, pentru a gestiona abilitatea de comunicare specialist-

nespecialist/ expert-neexpert ca un proces de schimb bidirecțional, bazat pe încredere, în cadrul proiectului.

În ultimii ani au fost elaborate mai multe studii care analizează impactul intervenției publice asupra economiilor folosind tehnici input-output, în care intervenția publică se consideră exogenă în cadrul unui model input-output și impactul acesteia asupra variabilelor și prețurilor reale se verifică.

Modelele de evaluare a impactului finanțărilor din fonduri europene asupra teritoriilor, în special, zonelor rurale, utilizate până în prezent atât în faza de evaluare ex-ante cât și ex-post au prezentat limitări semnificative datorate fie generalității excesive a rezultatelor, fie unui cost excesiv al sistemului de evaluare, fie utilizării excesive a metodologiilor de evaluare bazate pe modele cantitative care nu sunt foarte potrivite abordării contrafactice impuse de recente indicații europene.

Utilizarea metodei de matrice ca model pentru determinarea impactului intervențiilor publice nu diferă de această abordare fundamentală și tipică a analizei input-output, deși permite uneori „endogenizarea” unei părți a activității de intervenție financiară. Avantajele rezultate, în comparație cu utilizarea tradițională a tabelului intersectorial simplu, sunt trei: primul avantaj subliniază o mai mare coerență internă a modelului față de schema tradițională input-output, al doilea și al treilea evidențiază complexitatea mai mare a modelului în ceea ce privește instrumentele luate în considerare și efectele evaluate [9]:

- 1) modelul poate fi închis în partea endogenă cu o mai mare precizie în ceea ce privește distribuția venitului, ce derivă din includerea relațiilor care permit legătura distribuția funcțională - distribuția sectorială sau distribuția primară - distribuția finală, pe când un model bazat doar pe tabelul intersectorial are o singură relație dintre consumul intern și PIB al teritoriului sau unele componente ale acestuia, prin ce se poate realiza trecerea de la venitul intern la venitul național, distribuite între diferitele sectoare instituționale care apoi le folosesc pentru a face investiții de consum, reale sau financiare;
- 2) modelul face posibilă analiza efectelor politicilor rurale prin plasarea pe partea ieșirilor, alături de purtătorul obișnuit al cotei publice atât în contul curent cât și în contul de capital, a transportatorului de transfer și identificarea impactului asupra economiei rurale, asupra datoriei publice, astfel că vectorii de transferuri de cont curent și de capital „de la” și „către” să fie beneficiarii finanțărilor (în special, AP, ONG, IMM), permițându-se astfel luarea în considerare în mod specific a tuturor intervențiilor și beneficiile, care anterior erau excluse din abordarea input-output;
- 3) tipul de rezultate oferite de model sunt atribuibile unui vector compus din patru blocuri: primul se referă la activarea producției interne, al doilea se referă la crearea și distribuția către factorii PIB-ului, a treia la repartizarea sectorială a veniturilor totale care tranzitează în cadrul sistemului economic în cauză, iar a patra - la impulsurile „difuzate” în rest.

Propunem un model de evidență și evaluare a impactului fondurilor europene asupra dezvoltării social-economice a zonelor rurale, bazat pe metoda matricei contabile sociale, care în anumite ipoteze, poate fi folosit ca model de echilibru economic general, precum și o condiție prealabilă pentru analiza impactului intervenției financiare în realizarea politicilor.

Matricea este structurată în așa fel încât să se împartă în două părți, una definită ca endogenă și cealaltă exogenă, când nivelul producției și veniturilor depind, pe de o parte, de impulsurile induse de partea exogenă, și, pe de altă parte, de caracteristicile „structurale” ale părții endogene (3.1 și 3.2).

Partea endogenă $X_n = A_n X_n + Y_n \rightarrow X_n = (I - A_n)^{-1} \cdot Y_n$

Partea exogenă $X_l = A_l X_n + Y_n \rightarrow X_l = A_l \cdot (I - A_n)^{-1} \cdot Y_n$

Această construcție a matricei este bazată pe tehnica input-output (sau resurse-utilizări), dezvoltată în literatura economică. Modelul permite integrarea indicatorilor economici cu statisticile demografice și sociale, în funcție de scopurile și posibilitatea de a obține informații

aferente. Noua abordare din teoria creșterii economice (New Growth Theory) consideră că progresul este generat endogen prin activitățile de dezvoltare, PIB-ul fiind măsura cea mai adecvată a dezvoltării economice la nivel de județ (nivel NUTS3), iar investițiile din fondurile europene reflectate în indicatorul investițiilor străine directe fiind cea mai bună informație disponibilă la nivel județean, reprezentând variabilele endogene (Tab.1.15).

Tabelul 1.15. Variabilele modelului

Variabile	Descriere
PIB regional	Produsul Intern Brut la nivel de regiune, zona rurală (RON)
PIB	Produsul Intern Brut la nivel de județ, zona rurală (RON)
Capital - K	Investițiile străine directe la nivel de județ, zona rurală (RON)
Muncă - L	Populația ocupată în economia județului, zona rurală (persoane)
Cercetare-dezvoltare - R	Cheltuielile pentru cercetare-dezvoltare ale județului, zona rurală (RON)

Sursa: [33]

În cadrul modelului propus pot fi remarcate două aspecte:

- în bilanțul output-urilor care trec prin circuitul economic sunt clasificate, folosindu-se informațiile din Tabelul Economic Intersectorial, după originea lor sectorială (domenii, ramuri), cât și teritorială (urban-rural, pe localități), distribuția producției și a veniturilor fiind împărțită în 3 faze logice care o alcătuiesc: de la distribuția funcțională, adică la factorii primari de producție și tipici tabelului input-output, sectoarele deținute a factorilor, modificată pentru a lua în calcul toate transferurile care au loc între sectoare (Tab.1.16 și 1.17);
- veniturile din factori, adică distribuția funcțională și veniturile salariale sunt distincte, deoarece asupra lor operează politici diferite.

Tabelul 1.16. Model 1 tabel input-output la nivel de județ

Produsul	Domeniul (sectorul) de activitate economică				Total producție la prețuri de bază pe produs	Resurse totale la prețuri de bază	Output per produs la preț de achiziție
1							
2							
...							
m							
Total producție pe domeniu la prețuri de bază							

Tabelul 1.17. Model 2 tabel input-output la nivel de județ

Domeniul (sectorul) de activitate economică	Domeniul (sectorul) de activitate economică				Total utilizări intermediare pe ramură	Utilizări finale la prețuri de bază			Utilizări total
	1	2	...	m		Consum	Investiții din fonduri	Vânzări	
1									
2	tranzacții intersectoriale					utilizări finale			
...									
m									
Valoarea adăugată la prețuri de bază pe ramură	input-uri primare								
Total output (producție pe domeniu la prețuri de bază)	resurse disponibile								

Sursa: Elaborat de autor în baza [32]

Ipotezele modelului pot fi formulate astfel:

- toate relațiile prezise sunt liniare: ele se bazează pe ipoteze de coeficienți tehnici ficși, capacitatea de producție inactivă și randamente constante la scară, precum și pe înclinații medii mai degrabă decât marginale;
- rapoartele permit doar analize statice comparative;
- prețurile se consideră constante;
- există probleme de arbitrarie în identificarea elementelor exogene față de cele endogene și de sensibilitate a rezultatelor.

Astfel, gradul ridicat de dezagregare face posibile analize capabile să îmbunătățească înțelegerea fenomenelor economice din spațiul rural și să ofere indicații clare pentru politici rurale, orientate pe abordările creșterii endogene, teoria creșterii endogene fiind înțeleasă ca un fenomen auto-susținut prin acumularea unor factori importanți: capital fizic, tehnologic, capital uman și public, când investițiile reprezintă determinantul fundamental al creșterii economice, identificat în modelele neoclasice și cele ale creșterii endogene, cu impact tranzitoriu sau efecte permanente respective [33].

Modelul standard pentru evaluarea creșterii endogene poate avea forma:

$$PIB_i = AK_i^\alpha L_i^\beta R_i^\delta,$$

unde:

PIB reprezintă output-ul (Y),

α și β sunt elasticitățile producției în raport cu capitalul K și munca L ($\alpha, \beta > 0$), A este constantă, iar R reflectă progresul endogen.

Analiza datelor obținute cu utilizarea modelului dat, în final, ar permite gruparea localităților rurale din județ după indicele valorii finanțării din fonduri europene ca raportul dintre valoarea finanțării și creșterea produsului global la nivel de județ (rural), determinată de această finanțare. Cu toate acestea, aplicarea modelului necesită transparență din partea Autorității de Management a proiectelor rurale în ceea ce privește furnizarea datelor privind cheltuielile și utilizarea resurselor și menținerea unui sistem de tabele intersectoriale actualizate și cuprinzătoare ale economiei la nivel regional și local. Pentru că în prezent aceste condiții nu sunt asigurate și modelul integral nu este aplicabil în practică, aplicațiile parțiale pot fi utile, chiar dacă nu au valoare predictivă oferind o viziune suplimentară asupra fenomenului studiat.

Un rol important în economia locală-rurală îl are capitalul uman. La nivelul matricei, capitalul uman este indicator endogen și este folosit pentru a determina nivelul de dezvoltare sau a explica creșterea economică. Interesul sporit pentru investirea în capitalul uman este și o preocupare a OCDE, pentru creșterea economică prin proiecte specifice domeniului educațional. Într-un final cei care au beneficii din dezvoltarea capitalului uman sunt societatea publică și privată [40]. Infrastructura tehnică reprezintă suportul dezvoltării oricăror activități întreprinse de locuitorii spațiului rural. Datorită stării proaste a drumurilor locale, și pentru că măsurile se axează pe colaborare – comunicare - transfer de informații, între materii prime și finite - între locații aflate la distanțe variabile, administrațiile locale trebuie să fie interesate de îmbunătățirea acesteia. Politicile din domeniu, trebuie să fie corelate cu: politicile privind mediul, diminuarea sărăciei, infrastructura, educația și sănătatea, apărarea, etc., cu cele privind furnizarea de servicii de bază de interes general.

Infrastructura tehnică reprezintă suportul dezvoltării oricăror activități întreprinse de locuitorii spațiului rural. Datorită stării proaste a drumurilor locale, și pentru că măsurile se axează pe colaborare – comunicare - transfer de informații, între materii prime și finite - între locații aflate la distanțe variabile, administrațiile locale trebuie să fie interesate de îmbunătățirea acesteia. Politicile din domeniu, trebuie să fie corelate cu: politicile privind mediul, diminuarea sărăciei, infrastructura, educația și sănătatea, apărarea, etc., cu cele privind furnizarea de servicii de bază de interes general.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În rezultatul cercetărilor efectuate în cadrul tezei, au fost realizate obiectivele stabilite care au asigurat atingerea scopului propus.

Studiind cu precauție aspectele teoretice privind dezvoltarea rurală și analiza datelor empirice despre impactul fondurilor europene asupra dezvoltării zonelor rurale, am dedus că: *i)* noțiunea de dezvoltare rurală este insuficient detaliată sau incompletă în literatura de specialitate, conceptul de dezvoltare rurală, precum și alte concepte conexe, bazându-se pe diverse aspecte ale spațiului rural; *ii)* există numeroase tipologii de clasificare a zonelor rurale în funcție de stat sau organisme de clasificare; *iii)* discuțiile asupra naturii schimbărilor în economiile rurale și abordările de politică rurală au ca subiect predominant schimbarea de la abordarea axată pe sectorul agricol spre cea axată pe teritoriile rurale și activitatea economică mai diversificată; *iv)* zonele rurale joacă roluri diferite în economia națională; *v)* discuțiile teoretice privind efectele sprijinului pot fi reduse la discuții privind efectele generate de diferite niveluri și plafoane de sprijin și eficiența socio-economică a costurilor programelor europene de sprijinire a investițiilor în dezvoltarea rurală, dacă se reiese din diferențe de comportament al beneficiarilor de suporturi financiare, care sunt afectate atât înainte de sprijin, cât și după, nivelul de competitivitate a UAT și regiunii, sprijinul fiind destinat acoperirii costurilor legate de diferite tipuri de investiții.

Din perspectiva analizei teoretice, se poate afirma că programele de sprijin au atât efecte pozitive, cât și negative, însă este dificil de determinat efectul agregat al diferitelor niveluri de suport. În același timp, studii empirice care să studieze în mod explicit nivelurile de sprijin și rolul lor în efectele suportului sunt puține și reflectă efecte foarte conflictuale ale suportului.

Cu referire la Strategia de dezvoltare teritorială a României 2035, din perspectiva activităților de evaluare care compară realizările de la anumite momente de parcurs al implementării strategiei cu obiectivele anterior trasate, inclusiv implementarea politicilor specifice, s-a concluzionat că sistemul de monitorizare cuprinde 3 componente principale: *(i)* monitorizarea dinamicilor teritoriale, *(ii)* monitorizarea gradului de realizare a măsurilor, activităților și proiectelor stabilite la nivelul SDTR, *(iii)* monitorizarea și evaluarea impactului teritorial al programelor de investiții pe componente: a) monitorizarea programelor naționale; b) monitorizarea programelor operaționale.

În contextul obiectivului de evaluare a impactului proiectelor finanțate de UE, aspectul practic ne arată, că nu există o măsură universal acceptată de evaluare a dezvoltării rurale care să reflecte caracterul multidimensional al stării spațiului rural, fiecare metodă de evaluare fiind folosită în funcție de scopul măsurării, iar evaluarea dezvoltării rurale trecând printr-un proces substanțial de definire și sistematizare, inclusiv o standardizare puternică, pe parcursul diferitelor perioade de programare.

Din rezultatele cercetării, deducem, că există numeroase studii care au abordat instrumentele și indicatorii aferenți dezvoltării rurale, însă datele diferă foarte mult în dependență de nivelul de dezvoltare al țării și al regiunii, ceea ce generează posibilitatea de utilizare a diferiților indicatori specifici comunității rurale.

Estimarea impactului fondurilor europene asupra dezvoltării spațiului rural, a determinat următoarele concluzii: *(1)* impactul cel mai semnificativ este asupra actorilor locali și interni direct implicați în proiect; *(2)* există o rețea inițială de actori prin care relațiile de influență reciprocă sunt foarte puternice; *(3)* percepția impact-beneficiu la actorii externi este la fel de mai mare ca și la actorii publici din rețeaua de actori secundari (guvernele regionale și locale); *(4)*

unele proiecte au un randament, înțeles ca un profit, inclusiv politic, ridicat pentru actorii publici și alți actori implicați; (5) există un al treilea grup de actori externi cu legături mai puțin intense și mai puțină influență, la care se referă asociații colective și ONG-uri, alte proiecte cu care se mențin relații intense sau companii private cu care sunt negociate tranzacțiile comerciale.

În același timp, rezultatele obținute au confirmat ipoteza posibilității dezvoltării rurale prin sporirea impactului fondurilor europene. Aceasta, la rândul său, implică cunoașterea și conștientizarea faptului că atât zonele rurale ale Județului Neamț din România, cât și din Raionul Strășeni din Republica Moldova, se confruntă cu o serie de provocări comune cu cele ale zonelor rurale din Uniunea Europeană, de la conectivitate mai scăzută și lipsa de servicii până la oportunități mai reduse de angajare, totuși, demonstrând unele particularități.

Astfel, luând în considerare că proiectele rurale se confruntă cu provocări comune, cum ar fi: birocrație, întârzierea finanțării, neîncrederea larg răspândită în rândul comunităților locale, dificultatea de a găsi personal calificat la nivelurile necesare de implementare a proiectelor, lipsa piețelor funcționale pentru pământ și produse locale din gospodăria țărănească, fărâmițarea excesivă terenurilor, am concluzionat necesară examinarea și argumentarea relației în schimbarea dintre expertiza științifică, profesională și non-profesională în dezvoltarea rurală, care acoperă un spectru larg de procese de programare - planificare, mecanisme de implementare și modele de dezvoltare rurală și ar reprezenta o cale eficientă de soluționare a acestora prin aplicarea unui *nou concept de expertiză vernaculară*.

Totodată, rezultatele obținute subliniază și scot în evidență problemele aferente implementării programelor de dezvoltare rurală și a factorilor de impact în baza măsurării percepției pentru cazul Județul Neamț, ceea ce nemijlocit a permis determinarea nivelului de absorbție a fondurilor europene la nivelul zonelor rurale. *Simulările și sondajele efectuate au contribuit la determinarea impactului fondurilor europene asupra dezvoltării social-economice a zonelor rurale, bazat pe metoda matricei contabile sociale. De aici derivă și importanța aplicării factorilor de impact și expertiza vernaculară în vederea sporirii impactului managementului eficienței fondurilor europene aferente dezvoltării rurale.*

Rezultatele obținute confirmă și demonstrează posibilitatea sporirii impactului fondurilor europene asupra dezvoltării rurale, prin prisma factorilor de impact și expertiza vernaculară, pe baza studiului de caz Județul Neamț.

În această ordine de idei, sunt formulate următoarele **recomandări** asociate eficienței fondurilor europene aferente dezvoltării rurale:

- 1) *consolidarea capacităților și responsabilităților* actorilor implicați în implementarea, monitorizarea și evaluarea fondurilor europene, în vederea fortificării capacității de absorbție a fondurilor destinate zonelor rurale;
- 2) *analiza continuă a impedimentelor specifice* zonelor rurale, prin perspectiva teritorială globală și reînnoită, care să genereze relații reciproce de dezvoltare;
- 3) *corelarea politicilor* agricole, alimentare și rurale la standardele realizate în celelalte țări europene mai dezvoltate;
- 4) *asigurarea unei conexiuni permanente*, între sectorul rural și cel urban, ținând cont de faptul că acestea se completează reciproc;
- 5) *alegerea măsurilor potrivite* pentru urmărirea priorităților strategice trebuie adoptate de autoritatea de gestionare a programelor și nu în amonte în orientările Uniunii Europene sau regulamentelor generale;

- 6) *îmbunătățirea interesului pentru infrastructura tehnică* care reprezintă suportul dezvoltării oricăror activități întreprinse de locuitorii spațiului rural,
- 7) *abordarea teritorială a conceptului de competitivitate*, să îmbine tehnicile de producție, valorile, relațiile dintre întreprinderile rurale și actorii instituționali, imaginea teritoriului, cultura și patrimoniul local, care, în final, să permită competitivitatea agroalimentară pe piața globală;
- 8) *implementarea și utilizarea expertizei vernaculare* în identificarea problemelor specifice fiecărei zone a spațiului rural, care va permite îmbunătățirea tuturor proceselor de dezvoltare rurală;
- 9) *aplicarea pentru măsurarea dezvoltării rurale* a indicatorilor privind proprietățile locale și indicatorilor pentru comunități rurale, ținând cont de faptul că fiecare zonă are problemele ei specifice, care trebuie studiate în detaliu;
- 10) *utilizarea pe larg a modelului propus, bazat pe metoda matricei contabile sociale*. Matricea este structurată în așa fel încât să se împartă în două părți, una definită ca endogenă și cealaltă exogenă, când nivelul producției și veniturilor depind, pe de o parte, de impulsurile induse de partea exogenă, și, pe de altă parte, de caracteristicile „structurale” ale părții endogene;
- 11) *continuarea identificării soluțiilor de gestionare* a procesului de evaluare, cu o implicare activă a actorilor pentru îmbunătățirea procedurilor și practicilor de evaluare între evaluatori și administrațiile publice și sporirea impactului investițiilor din fondurile europene asupra dezvoltării zonelor rurale.

BIBLIOGRAFIE

1. Academia de Studii Economice, Studiu privind potențialul-socio-economic de dezvoltare al zonelor rurale, în cadrul contractului de asistență tehnică pentru pregătirea perioadei de programare în domeniul dezvoltării rurale 2014-2020, împreună cu GBI Consulting, Mehlmauer-Larcher & Kastner OG (Lider de Asociere). MADR, 2014. [citât 17.02.2021]. Disponibil: <http://www.madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/programare-2014-2020/studiu-potential-socio-economic-de-dezvoltare-zone-rurale-ver-10.04.2015.pdf> sau <https://www.galsuceavasudest.ro/wp-content/uploads/2018/06/anexa-8-studiu-potential-socio-economic-de-dezvoltare-zone-rurale.pdf>
2. Bergström F.. Capital subsidies and the performance of firms. Small business economics, 14(3), 2000. pp.183-193.
3. Bleahu A. Dezvoltarea rurală, în uniunea europeană. În: Calitatea Vieții, XVI, nr. 3–4, 2005. pp. 289–300. [citât 20.03.2021]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/237527540_DEZVOLTAREA_RURALA_IN_UNIUNEA_EUROPEANA
4. Bujor T., Grinciuc L.. Dezvoltarea rurală durabilă și indicatorii de evaluare a ei. În: Revista Economie, Vol.31, Chișinău 2012, pp.261-267. ISBN 978-9975-64-235-4. [citât 15.01.2021]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/261-267_2.pdf
5. Convergence Report 2020. Disponibil: https://ec.europa.eu/info/publications/convergence-report-2020_en
6. Copus A.. Review of Planned Rural Development Expenditures in the EU 2007-2013, Deliverables D4.1, 4.2, 5.1 and 5.2 of RuDI project (Assessing the impact of rural development policies (incl. Leader)), FP 7 Project no.213034, June 2009.
7. Dwyer J., Clark M., Kirwan J., Kambites C., Lewis N., Molnarova A., Thomson K.. Review of Rural Development Instruments: DG Agri project 2006-G4-10. Final Report. University of Gloucestershire, 2008. Munich Personal RePEc Archive paper nr.50290, p.180. [citât 01.03.2021]. Disponibil: https://mpira.ub.uni-muenchen.de/50290/1/full_report_en.pdf
8. Esparcia J. Innovation and networks in rural areas. An analysis from European innovative projects. Institute of Local Development (Rural Development Unit), University of Valencia. În: Journal of Rural Studies nr.34. Spania, 2014. pp.1-14. [citât 01.03.2021]. Disponibil: http://www.redgtd.org/CENTRODOC/BD_ARCHIVOS/Esparcia_Innovations&Networks_2014.pdf
9. Faccilongo N.. La valutazione dei programmi di sviluppo rurale attraverso il modello I/O. Dottorato di ricerca in Economia e diritto dell'ambiente del paesaggio e del territorio. Anni 2011/2013. p.145. [citât 02.02.2021]. Disponibil: https://fair.unifg.it/retrieve/handle/11369/338333.5/32141/Tesi_dottorato_Faccilongo_nicola.pdf
10. Flash Eurobarometer 491. A long term vision for EU rural areas - Country Factsheets Romania – RO. Report. pdf. Disponibil: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2278>
11. Gkartzios M., Lowe P. Revisiting neo-endogenous rural development. Booke title: The Routledge companion to rural planning. Ed.: Routledge, Newcastle University, Centre for Rural Economy, United Kingdom, London, 2019., pp. 159-169. ISBN: 9781138104051. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/332284395_Revisiting_neo-endogenous_rural_development
12. Harris R., Trainor M.. Capital subsidies and their impact on Total Factor Productivity: Firm-level evidence from Northern Ireland. În: Journal of Regional Science, 2005, Vol.45(1). pp. 49-74.
13. Krugman P., Obstfeld M., Melitz M.. International economics: Theory & policy (10.ed., Global ed.). Harlow: Pearson Education, 2015. p.797. ISBN: 9780133423648.

14. Lowe P., Phillipson J., Proctor A., Gkartzios M.. Expertise in rural development: A conceptual and empirical analysis. În: World Development, 2019, Vol.119. pp.28-37.
Disponibil:<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0305750X18304339#b0290>
15. Lowe Ph., Phillipson J., Proctor A., Gkartzios M.. Expertise in rural development: A conceptual and empirical analysis. World Development, 2019, Vol.116. [citat 19.07.2021].
Disponibil:<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0305750X18304339>
16. Mantino F.. The Reform of EU Rural Development Policy and the Challenges Ahead. Notre Eur. Policy Pap. 2010. p.40. [citat 27.07.2021].
Disponibil:<https://institutdelors.eu/wp-content/uploads/2020/08/ruraldevelopmentreformmantinoneoct10-1.pdf>
17. **Mazăre S..** European funds help Romanian agriculture. În: World Science, Warsaw, Poland, 2020, N.9(61), pp.93-96. Print ISBN: 2413-1032; e-ISSN 2414-6404.
Disponibil: <https://rsglobal.pl/index.php/ws/article/view/1732/1643>
18. **Mazăre S..** Rural development through agrotourism. În: Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference ” Global and Regional Aspects of Sustainable Development”, Copenhagen, Denmark, 26-28 februarie 2021, pp.30-35. Print ISSN: 978-87-615-0721-1.
Disponibil: <https://interconf.top/documents/2021.02.16-28.pdf>
19. **Mazăre S..** Soluții și mecanisme procedurale și administrative aplicate de AFIR pentru eficientizarea gestionării fondurilor europene PNDR 2020. În: Revista Simpozionului internațional ”Sănătate prin Educație”, Vol.V, 2020 Ediția a V-a. Ed.Stagira. ISSN 2559-5636, ISSN-L 2559-5636, ISBN 978-606-9665-05-3.
20. Nilsson P.. Productivity effects of CAP investment support: Evidence from Sweden using matched panel data. Land Use Policy, 2017, Vol.66. pp.172-182. [citat 14.07.2021].
Disponibil:https://www.researchgate.net/publication/316845026_Productivity_effects_of_CAP_investment_support_Evidence_from_Sweden_using_matched_panel_data
21. Notă Metodologică Tehnică: Indicele de percepție a Corupției 2014.
Disponibil:http://www.transparency.org.ro/politici_si_studii/indici/ipc/2014/CPI%202014_Nota%20Metodologica%20Tehnica_RO.pdf
22. Pavel A., Moldovan B.A.. Dezvoltare locală în spațiul rural din regiunea Nord-Vest a României. [citat 16.06.2021].
Disponibil: <https://rtsa.ro/rtsa/index.php/rtsa/article/download/553/548>
23. PCTE - programe de cooperare teritorială 2021-2027.
Disponibil:<https://www.mdlpa.ro/pages/programare20212027>
24. Politica de coeziune în practică: principalele rezultate ale investițiilor UE în perioada 2007-2013.
Disponibil:https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_16_3323
25. Ratering T., Medonos T., Hruška M.. An Assessment of the Differentiated Effects of the Investment Support to Agricultural Modernisation: the Case of the Czech Republic. În: Agris On-Line Papers in Economics & Informatics, 2013, Vol.5(4).p.153-164.
Disponibil:https://www.researchgate.net/publication/287763378_An_Assessment_of_the_Differentiated_Effects_of_the_Investment_Support_to_Agricultural_Modernisation_the_Case_of_the_Czech_Republic
26. Ray C. Culture economies. În: Newcastle: CRE Press, 2001.
Disponibil:<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0305750X18304339>
27. Rusali M.A.. Dezvoltarea economică a ruralului în România. Concepte și evaluări. Ed. Digital Data, Cluj, 2013. p.220. ISBN 9789737768841.
Disponibil:http://www.digitaldata.ro/wp-content/uploads/MAR1-Dezvoltarea_economica_a_ruralului_in_Romania_site.pdf

28. Sandu D., Corad B., Iamandi-Cioinaru C., Man T., Marin M., Moldovan C., Neculau G. Atlasul Zonelor Rurale Marginalizate și al Dezvoltării Umane Locale din România. Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare/Băncii Mondiale, București, 2016.
Disponibil:<https://documents1.worldbank.org/curated/en/237481467118655863/pdf/106653-ROMANIAN-PUBLIC-PI-6-Atlas-Iunie2016.pdf>
29. Sandu D., Ionescu-Heroiu et al. An update of the local human development index for 2018, and methodology for regularly calculating the LHDI 2014:418. [citat 19.04.2021].
Disponibil:<https://www.researchgate.net/scientific-contributions/Marcel-Ionescu-Heroiu-2025322305>
30. Secco L., Pisani E., Burlando C., Da Re R., Pettenella D., Nijnik M., Miller D., Slee B., Gezik V., Kluvankov T.. Social Innovation in Marginalised Rural Areas. Report D4.1 Guidelines to Identify and Analyse Existing Methods to Assess Social Innovation and Impacts, 2016. [citat 15.04.2021].
Disponibil:<http://www.simra-h2020.eu/wp-content/uploads/2017/09/D4.1-to-Identify-and-AnalyseExisting-Methods-to-Assess-Social-Innovation-and-Impacts.pdf>
31. Singh K. Rural development: principles, policies and management. Thousand Oaks Calif.London: Sage, 2009. ISBN:9788178299266
32. Sistema della tavole input-output.
Disponibil:http://www.diss.uniroma1.it/moodle2/pluginfile.php/12590/mod_resource/content/1/II%20sistema%20delle%20interdipendenze%20strutturali.pdf
33. Zaman G., Georgescu G., Goschin Z., Antonescu D., Popa F.. Endogenous economic development at regional level. The case of Romania, 2015. p.271. [citat 10.06.2021].
Disponibil:<https://mpira.ub.uni-muenchen.de/70646/>
34. http://www.jordbruksverket.se/download/18.4c6ca46b16724f1cf99de438/1542721517340/Programme_2014SE06RDNP001_5_1_sv.pdf
35. <http://www.nickbontis.com/ic/publications/BontisUNJIC.pdf>
36. <https://dbk.gesis.org/dbksearch/download.asp?id=71796>
37. <https://sites.google.com/site/dumitrusandu/bazededate>
38. <https://www.dajiasi.ro/agricultura/17>
39. <https://www.hotnews.ro/stiri-opinii-22494149-fonduri-europene-primi-romnia-dup-2020-partea-fondurile-structurale-coeziune.htm>
40. <https://www.mfinante.gov.ro/static/10/Mfp/fondcoeziune/speechIova.pdf>

Lista lucrărilor științifice la tema tezei
„IMPACTUL FONDURILOR EUROPENE ASUPRA DEZVOLTĂRII RURALE ÎN ROMÂNIA”,
ale dnei Silvia MAZĂRE, Consilier superior, Agenția de Plăți și Intervenție pentru
Agricultură, Centrul local Roman, Județul Neamț, România

Articole în reviste științifice

în reviste din alte baze de date acceptate de către ANACEC

1. **Mazăre Silvia.** *Rural development evaluation measures.* În: World Science, Warsaw, Poland, 2022, No 5(77). Revistă indexată în baza de date internațională DOAJ, Index Copernicus, Google Scholar, BASE, RePEc, OpenAIRE. Print ISBN: 2413-1032; e-ISSN 2414-6404.
2. **Mazăre Silvia.** *Methodological Aspects In The Evaluation Of Romanian Rural Development.* În: International Journal of Innovative Technologies in Economy, International Scientific Journal, 2022, No 3(39), Poland. Revistă indexată în baza de date internațională DOAJ, Index Copernicus, Google Scholar, BASE, RePEc, OpenAIRE, EconPapers. Print p-ISSN: 2412-8368; e-ISSN: 2414-1305
3. **Mazăre Silvia.** *European funds help Romanian agriculture.* În: World Science, Warsaw, Poland, 2020, N.9(61), pp.93-96. Revistă indexată în baza de date internațională DOAJ, Index Copernicus, Google Scholar, BASE, RePEc, OpenAIRE. Print ISBN: 2413-1032; e-ISSN 2414-6404.

în reviste din Registrul Național al revistelor de profil (Categorie B)

4. **Mazăre Silvia.** *Bani europeni în satul Românesc. Studiu de caz.* În: Revista Moldoscopie. Chișinău, 2020, nr.4(91), p.56-62. ISSN 1812-2566, Categorie B.
5. **Mazăre Silvia.** *Piața muncii și fiscalitatea în agricultură - studiu de caz.* În: Revista Moldoscopie. Chișinău, 2020, nr.3(90), p.152-159. ISSN 1812-2566, Categorie B.

Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

în lucrările manifestărilor științifice incluse în alte baze de date acceptate de către ANACEC

6. **Mazăre Silvia.** *Analiza programelor operaționale implementate în România.* În: Conferința științifică internațională „Știința și provocările secolului XXI”, din 10 noiembrie 2022, Chișinău, Republica Moldova (în proces de publicare).
7. **Mazăre Silvia.** *Rural development strategies.* În: Revista Social Economic Debates Volume 11, Issue 1, 2022, ISSN 2360-1973; ISSN-L 2248-3837, Marketingul inovării, Sesiune de comunicări științifice a cadrelor didactice și a studenților, Programul de Licență și Masterat, Facultatea de Marketing, Universitatea Creștină Dimitrie Cantemir, România, 26 mai 2022.
8. **Mazăre Silvia, Copăceanu Cristina.** *Profitable agricultural crops in Romania.* În: Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference ”International Scientific Discussion: Problems, Tasks and Prospects”, Brighton, Great Britain, 21-22 octombrie 2021, pp.11-17. Scientific Collection ”INTERCONF”, nr.81 october, 2021. Indexat în Google Academic, Index Copernicus, CrossRef. ISBN 978-0-86189-342-3. DOI 10.51582/interconf.21-22.10.2021.
9. **Mazăre Silvia.** *Rural development through agrotourism.* În: Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference ” Global and Regional Aspects of Sustainable Development”, Copenhagen, Denmark, 26-28 februarie 2021, pp.30-35. Scientific Collection ”INTERCONF”, nr.43 february, 2021. Indexat în Google Academic, Index Copernicus, CrossRef. Print ISSN: 978-87-615-0721-1.
10. **Mazăre Silvia.** *Soluții și mecanisme procedurale și administrative aplicate de AFIR pentru eficientizarea gestionării fondurilor europene PNDR 2020.* În: Revista Simpozionului internațional ”Sănătate prin Educație”, România, Vol.V, 2020 Ediția a V-a. Ed.Stagira. ISSN 2559-5636, ISSN-L 2559-5636, ISBN 978-606-9665-05-3.

ADNOTARE

la teza de doctor în științe economice

„Impactul fondurilor europene asupra dezvoltării rurale în România”, autor Silvia MAZĂRE,
specialitatea: 521.03. Economie și management în domeniul de activitate, Chișinău, 2023

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, 140 de pagini de text de bază, bibliografie din 341 de titluri, 27 figuri, 48 tabele, 68 anexe. Rezultatele obținute sunt publicate în 8 lucrări științifice și confirmate prin 4 certificate de implementare.

Cuvinte-cheie: fonduri europene, agricultură, forță de muncă, resurse financiare, piața muncii, fonduri alocate, investiții în agricultură, mediu, dezvoltarea rurală.

Domeniul de studiu: Științe economice.

Scopul lucrării: Evaluarea impactului fondurilor europene și elaborarea recomandărilor de sporire a impactului și managementului eficienței fondurilor europene în vederea dezvoltării spațiului rural din România.

Obiectivele cercetării:

1. Identificarea impactului fondurilor europene pe piața forței de muncă din mediul rural;
2. Evaluarea impactului proiectelor finanțate de UE;
3. Analiza efectelor produse pentru a determina nivelul de îndeplinire a obiectivelor scontate;
4. Determinarea impactului fondurilor europene asupra dezvoltării spațiului rural prin utilizarea metodologiei Eurobarometru;
5. Examinarea indicatorilor statici și dinamici a dezvoltării endogene a zonelor rurale, sub impactul fondurilor europene;
6. Aprecierea nivelului de absorbție a fondurilor europene destinate zonelor rurale;
7. Stabilirea mecanismelor de sporire a impactului fondurilor europene din perspectiva dezvoltării spațiului rural.

Noutatea și originalitatea științifică. În premieră s-a realizat un studiu științific privind: fundamentarea teoretică și sinteza studiilor empirice a impactului diferitelor dimensiuni ale programelor de sprijin din fonduri europene asupra dezvoltării rurale; analiza metodelor folosite în evaluarea dezvoltării rurale românești pentru diferite nivele NUTS; realizarea și aplicarea metodologiei Eurobarometru privind identificarea problemelor în implementarea programelor de dezvoltare rurală și a factorilor de impact în baza măsurării percepției pentru cazul Județul Neamț; argumentarea unei abordări strategice în managementul investițiilor din fonduri europene pentru dezvoltarea spațiului rural prin introducerea *noțiunii de expertiză vernaculară*; ajustarea modelului de evidență și evaluare a impactului fondurilor europene asupra dezvoltării social-economice a zonelor rurale, *bazat pe metoda matricei contabile sociale*.

Problema științifică soluționată. Au fost obținute date originale privind sporirea impactului și managementul eficienței fondurilor europene asupra dezvoltării rurale, prin intermediul expertizei vernaculare și aplicarea metodei matricei contabile sociale.

Semnificația teoretică constă în identificarea unor modele și soluții de impact care vor contribui la sporirea managementului eficienței fondurilor europene, în vederea transferului acestor performanțe asupra dezvoltării spațiului rural din România.

Valoarea aplicativă. Prin această lucrare, susținem că analiza impactului proiectelor este necesară pentru a verifica dacă acestea produc efectele dorite, dacă contribuie, în mod corespunzător, la îndeplinirea obiectivelor programelor și politicilor europene. Cunoștințele dobândite prin evaluările de impact sunt utile, beneficiarilor de finanțări europene, dar și instituțiilor responsabile de implementarea programelor și proiectelor europene, precum Organismele intermediare, Autoritățile de management, Guvernul României și Comisia Europeană. Cercetarea se adresează și populației de rând, care, într-o accepțiune generală, reprezintă un grup extins al beneficiilor generate de proiectele implementate din finanțări comunitare. În particular, mediul academic și sectorul consultanței reprezintă o categorie aparte de diseminare a rezultatelor cercetării doctorale.

Implementarea rezultatelor științifice. Principalele rezultate științifice au fost diseminate prin intermediul conferințelor naționale și internaționale, cât și în articolele publicate în revistele de specialitate. Recomandările propuse, întru sporirea impactului fondurilor europene asupra dezvoltării spațiului rural au fost valorificate prin 4 certificate de implementare.

ANNOTATION
for the doctoral thesis in economic sciences
„The impact of European funds on rural development in Romania”, author Silvia Mazăre,
specialty: 521.03. Economics and management in the field of activity, Chisinau, 2023

Structure of the thesis: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, 140 pages of basic text, bibliography of 341 titles, 27 figures, 48 tables, 68 appendices. The results obtained are published in 8 scientific papers and confirmed by 4 implementation certificates.

Key words: European funds, agriculture, workforce, financial resources, labor market, allocated funds, investments in agriculture, environment, rural development.

Research area: Economics.

The purpose of the research: Evaluating the impact of European funds and developing recommendations to increase the impact and management of the efficiency of European funds in order to develop the rural space in Romania.

The objectives of the research:

1. Identifying the impact of European funds on the rural labor market;
2. Evaluation of the impact of projects financed by the EU;
3. Analysis of the effects produced to determine the level of achievement of the expected objectives;
4. Determining the impact of European funds on the development of rural areas by using the Eurobarometer methodology;
5. Examining the static and dynamic indicators of the endogenous development of rural areas, under the impact of European funds;
6. Assessment of the level of absorption of European funds intended for rural areas;
7. Establishing mechanisms to increase the impact of European funds from the perspective of rural development.

Novelty and scientific originality. For the first time, a scientific study was carried out regarding: the theoretical foundation and synthesis of empirical studies of the impact of different dimensions of support programs from European funds on rural development; analysis of the methodologies used in the evaluation of Romanian rural development for different NUTS levels; realization and application of the Eurobarometer methodology regarding the identification of problems in the implementation of rural development programs and impact factors based on the measurement of perception for the case of Neamt county; arguing for a strategic approach in the management of investments from European funds for the development of rural space by introducing the *notion of vernacular expertise*; adjusting the model for recording and evaluating the impact of European funds on the social-economic development of rural areas, *based on the social accounting matrix method*.

Scientific problem solved. Original data were obtained on increasing the impact and efficiency management of European funds on rural development, through vernacular expertise and the application of the social accounting matrix method.

The theoretical significance consists in the identification of models and impact solutions that will contribute to increasing the management of the efficiency of European funds, in order to transfer these performances to the development of the rural space in Romania.

The applied value of the paper. Through this work, we argue that impact analysis of projects is necessary to verify if they produce the desired effects, if they contribute, appropriately, to the fulfillment of the objectives of European programs and policies. The knowledge acquired through impact assessments is useful to the beneficiaries of European funding, but also to the institutions responsible for implementing European programs and projects, such as Intermediate Bodies, Management Authorities, the Government of Romania and the European Commission. The research is also addressed to the common population, which, in a general sense, represents an extended group of the benefits generated by the projects implemented from community funding. In particular, the academic environment and the consulting sector represent a separate category for the dissemination of doctoral research results.

The implementation of the scientific results. The main scientific results were disseminated through national and international conferences, as well as in articles published in specialized magazines. The proposed recommendations, in order to increase the impact of European funds on the development of rural areas, were capitalized through 4 implementation certificates.

АННОТАЦИЯ
на докторскую диссертацию по экономическим наукам
«Влияние европейских фондов на развитие сельских районов Румынии»,
автор Сильвия МАЗЭРЕ, специальность: 521.03. Экономика и менеджмент в сфере
деятельности, Кишинев, 2023 г.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, 140 страниц основного текста, библиография из 341 наименований, 27 рисунка, 48 таблиц, 68 приложения. Полученные результаты опубликованы в 8 научных работах и подтверждены 4 свидетельствами о внедрении.

Ключевые слова: европейские фонды, сельское хозяйство, рабочая сила, финансовые ресурсы, рынок труда, аграрная политика, выделенные средства, инвестиции в сельское хозяйство, окружающая среда, сельское развитие.

Область исследования: Экономика.

Цель исследования: Оценка влияния европейских фондов и разработка рекомендаций по увеличению воздействия и управлению эффективностью европейских фондов для развития сельского пространства в Румынии.

Научно-исследовательские задачи:

1. Определение влияния европейских фондов на сельский рынок труда;
2. Оценка воздействия проектов, финансируемых ЕС;
3. Анализ производимых эффектов для определения уровня достижения намеченных целей;
4. Определение влияния европейских фондов на развитие сельских территорий с использованием методологии Евробарометра;
5. Изучение статических и динамических показателей эндогенного развития сельских территорий под влиянием европейских фондов;
6. Оценка уровня освоения европейских средств, предназначенных для сельской местности;
7. Создание механизмов для увеличения воздействия европейских фондов с точки зрения развития сельских районов..

Научная новизна и оригинальность. Впервые было проведено научное исследование относительно: теоретического обоснования и синтеза эмпирических исследований воздействия различных аспектов программ поддержки из европейских фондов на развитие сельских районов; анализ методологий, используемых при оценке развития сельских районов Румынии для различных уровней NUTS; реализация и применение методологии Евробарометра в отношении выявления проблем в реализации программ развития сельских районов и факторов воздействия на основе измерения восприятия на примере округ Нямец; отстаивание стратегического подхода в управлении инвестициями европейских фондов развития сельского пространства путем *введения понятия народной экспертизы*; корректировка модели учета и оценки влияния европейских фондов на социально-экономическое развитие сельских территорий на основе *матричного метода социального учета*.

Решенная научная проблема. Были получены исходные данные о повышении воздействия и эффективности управления европейскими фондами на развитие сельских районов за счет народной экспертизы и применения матричного метода социального учета.

Теоретическая значимость заключается в выявлении моделей и решений воздействия, которые будут способствовать повышению эффективности управления европейскими фондами, чтобы перенести эти показатели на развитие сельского пространства в Румынии.

Ценность работы. В рамках этой работы мы утверждаем, что анализ воздействия проектов необходим для проверки того, производят ли они желаемые эффекты, вносят ли они соответствующий вклад в достижение целей европейских программ и политик. Знания, полученные в результате оценки воздействия, полезны для бенефициаров европейского финансирования, а также для учреждений, ответственных за реализацию европейских программ и проектов, таких как промежуточные органы, органы управления, правительство Румынии и Европейская комиссия. Исследование также адресовано простому населению, которое, в общем смысле, представляет собой расширенную группу выгод, генерируемых проектами, реализуемыми за счет средств сообщества. В частности, академическая среда и сектор консалтинга представляют собой отдельную категорию для распространения результатов докторских исследований.

Внедрение научных результатов. Основные научные результаты распространялись на национальных и международных конференциях, а также в статьях, опубликованных в специализированных журналах. Предложенные рекомендации, чтобы увеличить влияние европейских фондов на развитие сельских районов, были капитализированы через 4 сертификата внедрения.

MAZĂRE SILVIA

**IMPACTUL FONDURILOR EUROPENE ASUPRA DEZVOLTĂRII
RURALE ÎN ROMÂNIA**

521.03. Economie și management în domeniul de activitate

Rezumatul tezei de doctor în științe economice

Aprobat spre tipar: 16.01.2023
Hârtie offset. Tipar offset.
Coli de tipar.: 2.4.

Formatul hârtiei 60 x 84¹/16.
Tiraj 30 ex.
Comanda nr. 3/23

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al.Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009
e-mail: cep1usm@mail.ru